

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Män vi då?

En studie om mäns tankar kring familj, faderskap och om risken att bli exkluderade när det blir allt vanligare för ensamstående kvinnor att välja insemination.

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare Malin Davidsson

Handledare Nils Hammarén

Abstract

Titel: Män vi då?

En studie om mäns tankar kring familj, faderskap och om risken att bli exkluderade när det blir allt vanligare för ensamstående kvinnor att välja insemination

Författare: Malin Davidsson

Nyckelord: Faderskap, familj, maskulinitet, individualism

Syftet med denna kvalitativa studie var att ta reda på mer om mäns tankar kring att det i Sverige idag är fler och fler kvinnor som väljer att skaffa barn på egen hand via insemination. För att undersöka detta har jag använt mig av fyra frågeställningar:

Hur ser män på familjebildande och föräldraskap? Upplever män idag att det finns en risk för dem att bli exkluderade från familjebildande och faderskap? Upplever män att de inte har samma rätt till valmöjlighet som kvinnor har? Varför tror män att kvinnor gör detta val och att det blir allt vanligare?

För att ta reda på detta har jag använt mig av enskilda intervjuer. Jag har intervjuat fem män utan barn i åldrarna 25-35 år. Intervjuerna har sedan analyserats kvalitativt men med en hermeneutisk ansats, där jag redovisar resultat och analyser direkt under respektive frågeställning.

Av resultatet framgår att informanterna inte ser några egentliga problem med att ensamstående kvinnor väljer att inseminera på egen hand, de tycker även att det borde vara lagligt i Sverige. De ser däremot gärna att det är ett genomtänkt beslut där kvinnorna tar ansvar för sina handlingar och inte sätter barn till världen utan att kunna ta hand om dem. Informanterna ser heller inte att det finns någon risk att bli exkluderade, kanske möjligen för någon enskild personen i något fall. Möjligtvis kommer det att se annorlunda ut i framtiden men då lång in i framtiden.

Informanterna vill gärna leva i den traditionella kärnfamiljen, men man är även öppen för andra konstellationer. De tror att det kan finnas många anledningar till att kvinnor väljer att skaffa barn på egen hand, bl.a. kan den strävan mot självförverkligande och individualism som många har i dagens samhälle vara en drivkraft.

Förord:

Jag vill börja med att tacka mina informanter utan vilka jag inte kunnat genomföra min studie. Jag vill även tacka min handledare Nils som har stöttat mig och givit mig bra feedback. Detta är nog första gången under min studietid som jag har känt att en lärare har engagerat sig på allvar i just mitt studiearbete, vilket har varit mycket betydelsefullt för mig. Men framför allt vill jag tacka min kära mor och far! Pappa för att han hjälpt mig och korrekturläst ett antal gånger och mamma för att hon har sett till att jag fått mat med jämna mellanrum. Min uppsats vill jag tillägna min son, som just för tillfället sparkar glatt inne i min mage. Det är han som har uppmuntrat mig att fortsätta när det känts trögt. Mot jantelagens principer vill jag tacka mig själv för att jag faktiskt gjort det här. Att ta reda på saker är kul, att skriva har däremot alltid varit min stora fasa, men jag gjorde det!

Till er som kommer att läsa min studie så hoppas jag att ni, som jag, tycker att ämnet är intressant eller att studien åtminstone ger upphov till några nya tankar och reflektioner.

Göteborg 2009-04-18

Malin

Innehållsförteckning:

1. Inledning och bakgrund	1
1.1 Syfte och frågeställning	3
1.2 Avgränsningar	3
1.3 Disposition	4
2. Historia, fakta och tankar	4
2.1 Rätten till barn?	4
2.2 Viktiga händelser genom åren för den blivande delaktiga pappan	6
2.3 Pappors kamp för att få vara delaktiga föräldrar	7
2.4 Har män och kvinnor samma barnlängtan?	8
3. Tidigare forskning	10
3.1 Mäns föräldraskap - Lars Plantin & Sven Axel Månsson	10
3.2 To Desire and choose - Marianne Wikman	13
3.3 Mäns livssammanhang - Øystein Gullvåg Holter & Helene Aarseth	14
4. Teoretisk anknytning	15
4.1 Socialkonstruktivism	15
4.2 Maskulinitet	16
4.3 Faderskap	16
4.4 Familj	17
4.5 Individualisering	18
5. Metod	18
5.1 Förförståelse	19
5.2 Urval och genomförande	19
5.3 Analysmodell	20
5.4 Validitet och Reliabilitet	20
5.5 Etiska aspekter	21
6. Presentation av informanter	22
6.1 Resultat och analys av intervjuerna	22

7. Slutdiskussion	31
7.1 Sammanfattning	31
7.2 Reflektioner	32
7.3 Vidare forskning	32
7.4 Avslutning	32
8. Referenser	33
9. Bilagor	35
Bilaga 1: Brev till informanter	35
Bilaga 2. Intervjuguide	36

1. Inledning och bakgrund

Det blir allt vanligare och vanligare att ensamstående kvinnor väljer att skaffa barn via insemination. Detta indikerar Femmis som är en förening för kvinnor som frivilligt väljer att skaffa barn själva via insemination/IVF. Femmis är en ideell och obunden förening som bildades 2005 (www.femmis.se).

Idag är det inte tillåtet för ensamstående i Sverige att inseminera sig men det jobbas aktivt från många håll för en lagändring. Många kvinnor väljer idag att åka utomlands i detta syfte. Det senaste året har debatten fått ny vind och man trodde att lagen skulle ändras eftersom det i riksdagen fanns majoritet för lagändring, men regeringen sa nej till beslut om att ensamstående kvinnor ska få inseminera 19 mars 2009 (rfsu.se 090225). Jag vill även tillägga att idag får ensamstående män och kvinnor adoptera, det gör att man funderar över riksdagens nej till insemination för ensamstående kvinnor.

Jag tror att denna debatt inte har nått sitt slut och att frågan kommer att fortsätta att komma upp ända tills det sker en lagändring. Detta kan betyda att det inom loppet av ett par år troligtvis kommer att ske ännu en ökning av antalet kvinnor som väljer att inseminera på egen hand, vilket i det långa loppet kan påverka männens möjlighet till faderskap. Hur ser män på att många kvinnor har en valmöjlighet, på detta område, som män inte kan ta del av eller påverka?

För mig personligen så väcks min nyfikenhet inför frågeställningar som: Hur tänker män idag kring frågor som familj, faderskap och risken att inte få bli delaktiga i detta? När jag börja leta efter tidigare studier eller forskning på detta område, fann jag inte mycket forskning om mäns känslor och tankar kring faderskapet i allmänhet. Därför känns det extra spännande att försöka få ta del av mäns tankar kring detta ämne.

Idag har Femmis ett stadigt ökande medlemsantal, en aktiv och expanderande verksamhet som ökar med ca.10 medlemmar varje månad. Det finns dock ingen samlad statistik på hur många barn som föds via insemination av ensamstående mammor i Sverige idag. Via kontakt med Femmis fick jag tipset att de olika klinikerna utomlands, dit kvinnorna vänder sig, för statistik. Men då dessa är många och utspridda runt om i Skandinavien och Europa blir det svårt och för denna studie tidsmässigt omöjligt att få en korrekt siffra. Alla väljer inte att bli medlem i Femmis men jag har fått ta del av Femmis statistik på födda barn från år 2002 och framåt och detta tyder på en ökning, om det beror på att fler har blivit medlemmar eller om det är fler som gör detta val kan jag ej svara på.

Föreningen har drygt 400 medlemmar, det föds ett antal barn per år och fördelningen ser ut så här:

Innan 2002: 1 barn	2002: 2 barn
2003: 7 barn	2004: 11 barn
2005: 22 barn	2006: 26 barn
2007: 39 barn	2008: 46 barn
och hittills i år (6/3) har det redan fötts 10 barn.	

Jag har även varit i kontakt med Storkkliniken i Köpenhamn där många av de svenska ensamstående kvinnorna gör insemination och siffrorna ser ut så här:

2001: 3 barn	2002: 14 barn
2003: 15 barn	2004: 28 barn
2005: 31 barn	2006: 35 barn
2007: 47 barn	2008: 47 barn

Detta säger inte att de som är inräknade på Storkkliniken inte är medräknade hos Femmis eller tvärtom. Alla är ju inte medlemmar i Femmis så det finns en risk att statistiken haltar. Meningen med att visa dessa siffror är att man ska få en viss uppfattning speciellt över hur antalet ökar. Detta är inget jätteantal med tanke på hur många barn som föds varje år, men det jag är nyfiken på är den uppåtgående trenden och hur män ser på att det sker en ökning.

Jag är positiv till denna utveckling och jag är glad att denna möjlighet finns för ensamstående kvinnor, eftersom att få barn alltid har varit en viktig del av livet för mig så kan jag relatera till andra som har denna längtan. För mig känns det självklart att denna längtan finns även hos män. Förmodligen vill inte alla människor ha barn, men jag tror inte att barnlängtan skiljer sig markant mellan män och kvinnor, utan att det är olika från person till person.

Under min forskning och i samtal med vänner så har det dock framkommit att det finns en debatt som visar att det även är många män som har en önskan och längtan att få bli föräldrar. Då många män ser föräldrskapet som en viktig del av sitt liv kan jag inte låta bli att fundera på hur män ser på att kvinnor har möjligheten att skaffa barn på egen hand genom insemination. Som vi alla vet kan män inte föda barn, så valet att inseminera finns inte för män och kommer aldrig att finnas. Hur känns det då, för dem, att kvinnor har rätt att göra detta val utan en mans inblandning?

Här är några reflektioner som jag hittat på nätet för att tydliggöra och exemplifiera att detta innebär ett problem för män som blir exkluderade. I dagens samhälle är jämställdhet en viktig fråga och ofta talas det om att kvinnans position är eftersatt, men när det kommer till frågan barn, brister den då på männens bekostnad?

Männen då? - ES - 2008-08-18 13:59:21

*"Män som vill vara ensamstående med barn då? Finns det surrogatskap i Danmark? Vad föreslår panelen att män ska göra om dom vill bilda familj på egen hand?" (rfsu.se)
[Debattinlägg på Rfsu's hemsida]*

Postat av Fryntlischer den 1 mar 2009 kl 13:00

*Hur ska jag som singelman göra om jag vill skaffa barn utan en kvinna då? När ska jag sluta bli diskriminerad som mindre lämplig förälder. Varför ska kvinnan automatiskt ha fördelen att få vårdnaden om barnen vid separation? Ah just det... diskriminering i Sverige gäller bara om det drabbar kvinnor!(www.gt.se 090301)
[Kommentar på ledare i tidningen GT]*

Fundamentalt mänskligt

"Vad är då det här med barnlängtan? Uppenbarligen är den inte lika stark hos alla i befolkningen, men påfallande många har den. Längtan efter barn tycks vara fundamentalt

mänsklig. Och har man en barnlängtan finns det ingen anledning att tro annat än att den är lika stark oavsett kön, civilstånd och sexuell läggning. Den längtan har förmodligen samma klangbotten i oss alla: Man vill älska och bli älskad. Man vill leva med barn, dela deras värld, se dem växa upp - och sätta lite avtryck i nästa generation. Man vill skapa en familj och ett sammanhang. Man har en gång fått livet och vill ge liv. (www.femmis.se)
[Skrivet på Femmis hemsida]

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att via intervjuer undersöka mäns tankar kring att det i Sverige idag är fler och fler kvinnor som väljer att skaffa barn på egen hand via insemination.

- **Hur ser män på familjebildande och föräldraskap?**
- **Upplever män idag att det finns en risk för dem att bli exkluderade från familjebildande och faderskap?**
- **Upplever män att de inte har samma rätt till valmöjlighet som kvinnor har?**
- **Varför tror män att kvinnor gör detta val och att det blir allt vanligare?**

1.2 Avgränsningar

Innan man sätter igång med en uppsats så har man vidlyftiga idéer och det dyker upp tankar och vinklingar från alla håll, det är då viktigt att begränsa sig för att kunna göra ett så bra jobb som möjligt. Det gäller att hitta fokus och jobba med det som är viktigast, en C-uppsats är tidsbegränsad och som ensam författare så har man också en något begränsad kapacitet.

Jag var tidigt inne på att jag ville ha männens syn på detta ämne. Från början ville jag även ha kvinnors och olika generationers syn. Men som sagt, jag hade 10 veckor och inte 10 år på mig. Varför blev det just män utan barn och inga av de andra nämnda? Jo, för att redan tidigare har det forskats kring varför kvinnor väljer att skaffa barn själva via insemination, man har forskat om hur homosexuella ser på barnlöshet och exkludering och det finns även forskning kring män som är föräldrar. Däremot finns det inte mycket forskning beträffande mäns tankar kring framtida föräldraskap och ännu mindre om hur män ser på att kvinnor har möjligheten att skaffa barn på egen hand. Kanske hade det varit intressant att få med generationsaspekten i detta men jag valde att hålla mig till åldersgruppen 25-35 år, för runt dessa åldrar är det mer aktuellt med familjebildande som Plantin & Månsson säger i sin bok *Mäns föräldraskap*. Någon gång mellan 20- 30 års ålder träffar de flesta en partner som man väljer att bilda familj med (Plantin & Månsson 1999). Jag tror att det till en viss del har ändrat sig och åldern har nog stigit sen 1999 men det är ändå troligtvis mellan 25 och 35-årsåldern man börjar fundera på framtida familj och barn. Därför valde jag inte en yngre generation och ej heller en äldre generation.

Då jag valt att göra denna studie ensam så var jag tvungen att begränsa mig till att intervjua fem personer, även om det hade kunnat vara intressant att intervjua fler.

1.3 Disposition

Min undersökning börjar med inledning och bakgrund. Jag ville börja med att ge en försmak av mitt ämne och förhoppningsvis skapa en nyfikenhet och intresse att läsa vidare. Har jag lyckats med detta så har ni här en förklaring till hur jag har valt att lägga upp resterande uppsats.

I kapitel 2 kommer jag att ta upp fyra områden som jag tycker har varit viktiga för min forskning och för att öka förståelsen kring mitt ämne, det har även givit mig möjlighet till tanke och reflektion vilket jag hoppas även skall vara fallet för er som läser min undersökning. Ämnena är: Rätten till barn? Vikiga händelser genom åren för den blivande delaktiga pappan. Pappors kamp för att få vara delaktiga och Har män och kvinnor samma barnlängtan?

I kapitel 3 presenterar jag tidigare forskning, som har vart till nytta för min egen forskning.

I kapitel 4 kan ni läsa om vilken teori och vilka begrepp jag tänkt använda mig av.

I kapitel 5 som är metodkapitlet kommer jag att presentera hur jag har valt att gå till väga med min forskning, min förförståelse eller brist på förförståelse i ämnet, hur jag gjort mitt urval och hur jag valt att genomföra insamlandet av material. Här kommer jag även ta upp validitet, reliabilitet och etiska aspekter.

I kapitel 6 kommer ni få en presentation av informanterna och resultat från intervjuer. Resultatet av intervjuerna kommer att vara uppdelade i teman som är mina fyra huvudfrågor. Här har jag även valt att, i anslutning till respektive frågeställning, presentera min analys.

I kapitel 7 avrundar jag min undersökning med sammanfattning, reflektioner, samt förslag till vidare forskning.

2. Historia, fakta och tankar

2.1 Rätten till barn?

Jag tycker mig själv uppfatta att det ofta talas om rätten till barn i samhällsdebatten och i media och frågan kom upp i samband med min handledning. Min handledare ifrågasatte detta vilket fick mig att undersöka saken lite mer. Därvid insåg jag att debatten kanske inte ser ut som jag trodde. Jag trodde att människor krävde rätten till barn men så var inte riktigt fallet. När jag gav mig ut på nätet för att få mer information handlade det oftast om människor som längtar enormt efter barn. De argumenterar för att få möjligheten att skaffa barn. Detta är deras sätt att kämpa för det de mest önskar och det är väldigt sällan ordet ”rätt till” används av dessa grupper. Däremot använder de som är emot exempelvis ekonomiskt stöd från samhället till ofrivilliga barnlösa eller de som är emot att homosexuella ska få bli föräldrar ord som ”rätt till”, man använder det som ett slags skällsord mot människor som önskar barn, för att tala om hur fel de har. Ingen har ju rätt till barn, barnet har däremot rätt till föräldrar. Här är några exempel på dessa debattinlägg:

”Rätten” till barn...

”Angående debatten om rätten att som ensamstående kvinna inseminera sig så reagerar jag på just ordet rätten. Att man anser barn vara en rättighet istället för att se på dem som en gåva. Jag kan samtidigt känna starkt för de par, kvinnor och män som har en stark önskan efter barn men som inte kan eller har haft möjlighet att bli gravida. Men att se det som att man berövas en mänsklig rättighet tycker jag är fel. Överhuvudtaget tycker jag man borde visa större respekt och ödmjukhet inför livet än så...” Mikaela 2009-03-05 (www.mamma.nu).

Ingen har rätt till ett barn!

”Ibland kan man faktiskt höra folk prata om ”rätten till barn”. Man kan höra i debatter och diskussioner människor säga: Vi har vår rätt till ett barn! Man kan ha hur stor förståelse som helst för människors längtan efter egna barn – men någon mänsklig rättighet är det absolut inte tal om! Barn är människor och inga ägodelar”(Fredrik Lindström <http://www.oeffekt.rb.se>)

Visst är det så, barn är ingen självklar rätt men det är intressant hur detta uttryck används i samhällsdebatten och jag måste säga att mina efterforskningar gav mig en ny uppfattning om detta begrepp. För mig så är det självklart att det i första hand är barns rätt som är viktigt, men i debatten blir det vinklat och som jag uppfattar det handlar det ofta om en önskan och längtan som man kämpar för. Jag tror faktiskt att de flesta aktar sig för att använd ordet ”rätt till” just när det talas om barn. Man använder orden ”rätt till” när man talar om lika rättigheter och möjligheter som andra människor har. Kanske jag har fel men det var lätt att hitta kritiken mot ”rätten till barn” medan det var desto svårare att hitta människor som krävde ”rätten till barn”. Diskussionen blir ännu mer känslig och infekterad när det gäller föräldrar vars barn har blivit omhändertagna, där kan nog ordet ”rätt till” användas men då mer i frustration och vanmakt.

Jag uppfattar det som att man i den allmänna debatten ibland jämför ofrivilligt barnlösa/homosexuellas kamp för att få bli föräldrar med människor som många anser som mindre kompetenta som föräldrar, såsom missbrukare, psykiskt sjuka och människor med annan problematik. Detta kommer nog alltid att vara en glödhet potatis, vad är en bra förälder? Vem ska få vara förälder? Det svåra i denna diskussion är ju att vi alla ser olika på dessa svar och den ena tycker att en sak är rätt medan den andra ser det på ett helt annat vis. Min önskan är att oavsett hur än familjekonstellationen ser ut eller hur barnet har kommit till familjen så bör det vara barnets bästa man har i åtanke.

Jag fick en intressant fråga under en av mina intervjuer då informanten frågade vad det ställdes för krav på den ensamstående kvinnan som ville inseminera, hade alla kvinnor rätt att göra det? Jag kontaktade föreningen Femmis och även Storkkliniken i Köpenhamn dit många av de svenska ensamstående kvinnorna vänder sig för att få hjälp med insemination, för att få veta vad som gäller. Svaret jag fick var att det finns en övre och undre åldersgräns och man skall ha psykisk och fysisk god hälsa. Har man någon sjukdom kräver de läkarintyg på att sjukdomen inte påverkar barnet på något sätt. Storkkliniken har även ett samtal med kvinnan där de pratar om kvinnans nätverk och stöttning från andra, man talar även om hur kvinnan kommit fram till beslutet och hur det skulle vara att vara förälder till ett barn som inte har någon närvarande fader. I vissa fall bedömer Storkkliniken att kvinnan inte är redo för detta steg och att beslutet måste få mogna ett tag till. Då bokar de ett nytt samtal 3-6 månader längre fram. Det är sällan som Storkkliniken behöver avvisa en kvinna helt (Femmis och

Storkkliniken). Bara för att det går att göra insemination betyder alltså inte detta att alla får göra det. Dock tror jag att kvinnor som vänder sig till dessa kliniker har tänkt igenom sitt beslut länge, för det är både ett stort beslut och kostar pengar och det är inget som man tar allt för lätt på.

2.2 Viktiga händelser genom åren för den blivande delaktiga pappan

Idag vill männen i större utsträckning vara en del av familjen istället för att bara ha en familj. Faderskapet har sett olika ut under perioder av historien men bakåt i tiden såg man mer på faderskapet som en auktoritetsrelation. Mannen bestämde och försörjde familjen och modern stod för omvårdnaden av barnen och skötte hushållet (Gullvåg Holter & AArseths 1993).

Jag skulle kunna gå långt tillbaka i tiden men väljer att rikta in mig från den tid då det började ske förändring mot ett mera jämställt föräldraskap som även leder till ett mera jämställt samhälle i stort. Utvecklingen började ta fart på 60 och 70-talet här i Sverige.

Jämställdhetsfrågan var stor runt om i världen, men Sverige var först med att tala om jämställdhetsfrågan på ett nytt sätt. Jämställdhetsfrågan hade inte bara med kvinnorna att göra utan det var en lika viktig fråga för männen. Statsminister Tage Erlander sa 1964 ”Att kvinnofrågan även är en mansfråga”. Sverige var först i världen att anta en offentlig policy för jämställdhet där man lade tyngdpunkten på förändring av både de traditionella kvinno- och mansrollerna. Olof Palme uttryckte ”Att det var dags att befria mannen från de hämmande och destruktiva roller som gamla traditioner fört med sig”. Det var en politisk risk och mycket troligt att samhällets utveckling skulle hämmas om inte män och kvinnor hade samma ansvar för både försörjning och barnavård. Det var dags att göra goda fäder av svenska män (Klinth 2002). 1974 trädde lagen i kraft som sakta skulle börja leda mot förändring när det gäller pappors delaktighet. Lagen gav männen rätt till betald föräldraledighet vilket kvinnorna haft sedan 1954. 1974 var den totala betalda föräldraledigheten 180 dagar och det var bara 1 % av föräldrapenningdagarna som utnyttjades av männen (Klinth 2002). Idag är föräldraledigheten 480 dagar. I början av 1990-talet var 1 månad vigd åt papporna, 2002 blev det 2 månader som mamman inte kunde ta ut, detta för att kvotera in papporna i familjelivet (DN.se 080308)

Hur ser det då ut idag, 35 år efter att papporna fick möjlighet att vara hemma med sina barn? Enligt Statistiska centralbyrån har det under de senaste åren ökat från att papporna utnyttjat 10,6 procent av föräldrapenningdagarna till idag 20,6 procent, så på 35 år har det ökat med 19,6 procent. Dock är det 85 procent av männen som tar ut föräldraledighet, men då oftast inte mer än 1 till 2 månader. Det kommer att dröja minst 14 år till innan nivån når en fördelning där 60 procent av dagarna tas ut av kvinnorna och 40 procent av männen. Det är först då man kan börja tala om ett mer jämställt uttag av föräldrapenningdagar enligt Försäkringskassan (www.viforaldrar.se 070415).

I Roger Klinths bok *Göra pappa med barn* uttrycker han att det inte bara är gamla könsroller som gör att utvecklingen går långsamt utan det handlar om olika samhällskonflikter såsom pengar, positioner och makt vilket gör det till en komplex fråga (Klinth,2002). Thomas Johansson skriver i sin bok *Faderskapets omvandling* om att mannen ännu idag är närvarande i yrkeslivet och frånvarande i familjelivet, det är mer ett ideal än verklighet att vara delaktig pappa men att det dock finns en strävan att bli mer delaktig och omvårdande (Johansson 2004).

Jag blev faktiskt ganska stolt när jag läste att Sverige är en föregångare när det gäller jämställdhet kring föräldraskapet. Dessvärre sker utvecklingen långsamt men vi har ändå kommit längre än många andra länder.

2.3 Pappors kamp för att få vara delaktiga föräldrar

Det mesta tyder på att pappan har kommit för att stanna, eller ska jag säga den delaktiga pappan som inte bara vill vara den auktoritära försörjaren utan vill dela och uppleva saker tillsammans med sin partner och framförallt med sina barn. Detta visar sig i att det skett en ökning av litteratur, pappagrupper och en större delaktighet kring MVC, BVC, Förskola och Skola. Pappan ska inkluderas, detta är upplevelsen jag får som själv är gravid. Hemsidor och information riktas även till den blivande pappan. Men förändringarna sker sakta och många pappor anser att det inte är lätt att hitta ett forum som passar just dem. Detta fick Hannes Dükler att skriva sin bok *Uppdrag: Pappa* som kom ut 2004. Han fick sitt första barn 8 år tidigare och tyckte då att det fanns knapphändig information och stöd för blivande fäder och han ansåg att det även 8 år senare inte hänt mycket. Det finns alla varianter av grupper, stöd, information, och böcker för den blivande mamman men inte mycket för pappan och det som finns blir allt för grabbigt vilket Hannes Dükler inte tror passar in på alla pappor idag.

Angående boken så uttrycker han sig själv så här, ”Jag tror att det finns behov av personliga berättelser av tretton pappor med sin syn på det största och mest oslagbara uppdraget i livet” (Dükler 2004 sida 10). Mycket av forskningen visar att papporna vill vara delaktiga föräldrar men det finns många hinder att arbeta emot för att få bli en delaktig förälder. Det är inte alltid självklart för mamman att ge upp delar av sin föräldraledighet. Detta nämns i forskningen *Mäns Livssammanhang*. Nästan tre fjärdedelar av de män som man intervjuade som tog ut föräldraledighet underströk att det var de själva, och inte kvinnan, som hade tagit initiativet till detta (Gullvåg Holter & Aarseth 1993). Denna forskning av Gullvåg Holter & Aarseth är förvisso gammal men jag har valt att använda mig av den då så gott som allt jag har läst, på detta område, har valt att hänvisa till denna forskning. För mig tyder detta på att den fortfarande har en viss relevans.

Män har svårare att få förståelse och acceptans från arbetsgivare och kollegor menar etnologen och framtidsanalytikern Ida Hult på företaget Trend Ethnography som 2007 gjorde en undersökning som heter *Föräldraskapet - mot framtiden*. Dagens unga män är väldigt positivt inställda till att få vara delaktiga pappor men de faller lättare undan för de yttre kraven. Blir pappaledigheten negativt bemött så ifrågasätter mannen det inte på samma sätt som kvinnan, utan stannar kvar på jobbet. Jag kan tänka mig att det är mycket gammalt som spökar här och det kommer att ta tid innan männen känner sig bekväma i att ta ut sin lika rätt. Hult nämner att det kommer fler och fler pappaförebilder i vårt samhälle idag som gör det mer accepterat att vara pappa och hon använder sig av ordet ”barnorienterad maskulinitet” vilket gör att det blir en mer naturlig del av manligheten (www.viforaldrar.se/ Hult 070415).

Dock finns det ett annat dilemma som har gjort att allt fler män höjt sina röster. För finns det problem med delad jämlikhet i en familj så är det ett ännu större problem i en familj som splittras. De som då kommer mest i kläm är barnen men ofta märker också papporna av detta. Pappan får inte gemensam vårdnad automatisk vid födseln och om man ”bara” är sambo eller inte bor ihop så krävs en faderskapsutredning (SOSFS 2004:16/ Socialstyrelsen). Barnbidraget går automatiskt till mamman om man inte sagt annat vid gemensam vårdnad (www.fk.se).

Siffror från mitten av 90-talet visar att det är ovanligt med ensamstående fäder, pappor som tar halva ansvaret eller mer. 25% av alla skilsmässobarn träffar sina pappor någon gång i månaden eller ännu mindre (Johansson 2004). Idag ser det till viss del annorlunda ut då det är mer självklart att ha delad vårdnad. Debatten visar på att många män känner sig åsidosatta och hjälplösa i kampen om rätten till att få vara delaktiga i sina barns liv.

Pappan kommer ofta i kläm när det gäller var barnet ska bo. Gemensam vårdnad betyder inte alltid att barnet bor halva tiden hos mamma och halva hos pappa. Enligt Statistiska centralbyråns uträkning för 2007 bor 28% av barn 0-17 år lika mycket hos båda föräldrarna, 9% bor största delen hos ena föräldern och en del hos andra. 56% bor enbart hos mamman och 7% bor enbart med pappan (www.scb.se 2007). Denna statistik visar att det är många pappor som har liten eller ingen kontakt med sina barn. Det är inte helt ovanligt dock att män lever i familjer med barn som inte är deras egna. Statistiska Centralbyrån uppskattar i sin undersökning *Barn och deras familjer 2000* att det är ca 143000 män som gör det, varav 47 000 även har egna barn (www.scb.se 2000).

Självklart ser det olika ut från fall till fall och det finns många anledningar till detta, men man får inte glömma att det finns många pappor där ute som vill ha större delaktighet i sina barns liv. Robert James är fembarnspappa och har hållit i många pappagrupper som stöttar fäder. Han poängterar att det inte är ovanligt med pappor som sviker och vägrar att ta sitt ansvar, men det finns även pappor som inget hellre vill än att vara delaktig i sina barns liv men att de möts av avvisande mammor och oförstående myndigheter. ”Det är viktigt att få prata om det här och försöka hitta nya vägar att kommunicera med mamman och barnen för att skapa en bättre relation. Genom samtal kan man se sin egen del av det som hänt och ta ansvar för att få samarbetet att fungera” (James 2004-05-21, www.dn.se)

I DN läste jag om Fathers 4 Justice i Storbritannien, en organisation med ca 6000 medlemmar, pappor som slåss för rättigheten till sina barn då de tycker de har blivit svikna av Familjedomstolen. I Storbritannien ser det annorlunda ut jämfört med Sverige då många anser att delad vårdnad är skadligt för barnen. Besluten där påverkas ofta också av att jämställdheten inte kommit lika långt som i Sverige när det gäller kvinnornas möjligheter i yrkeslivet och männens ökade delaktighet i föräldraskapet (www.dn.se 050324). Thomas Johansson kommenterar hur han ser på männens kamp i andra länder ”Istället för att grunda sina aktioner och sitt engagemang på analys av könsojämlikheter och en kritik av patriarkatet riktar ofta denna typ av organisationer sin kritik mot mödrarna” (Johansson 2004 sid.65).

Jag upplevde själv under min praktik på socialtjänsten att man i vissa fall glömde pappan och inte tog pappan på lika stort allvar. Det fanns även en diskussion i samband med byte av dataprogram då vissa tyckte att pappans namn inte skulle vara med i den unges akt om han inte hade vårdnaden och inte var närvarande. För mig blir det väldigt konstigt att utesluta pappan helt på det sättet och som tur var blev det inte så. Jag tycker detta tyder på att det inte bara finns en risk för män att bli exkluderade när det gäller kvinnors val att inseminera på egen hand utan det är inte heller helt ovanligt att männen blir exkluderade även som befintliga pappor.

2.4 Har män och kvinnor samma barnlängtan?

I Wikmans forskning nämner hon Raphael-Leff (1991) som talar om att reproducera inte är inbyggt hos oss människor som vi tror utan det är mer individbaserat och handlar om faktorer som uppväxt, kultur, samhälle och annat som formar individen (Wikman 1994). Jag blev nyfiken när jag möttes av den spontana inställningen hos många, att män inte var lika

intresserade av att bli föräldrar som kvinnor. Under mina informantintervjuer uttryckte sig någon av informanterna så här – Att det självklart var viktigare för kvinnor än för män med barn. Detta tror jag dock är något som vi säger automatiskt eftersom det verkar vara normen i samhället för i samma andetag sa informanten att för honom var det viktigt med barn och att han någon gång ville ha barn. Min uppfattning är att önskan om barn är mera personrelaterat än könsrelaterat, men jag vill ta reda på om så verkligen är fallet.

Män och kvinnor har dock med säkerhet olika tidsplan eftersom kvinnans fertilitet ganska snabbt avtar med stigande ålder. För kvinnor som vill skaffa barn finns det alltså en viss tidsaspekt att ta hänsyn till medan männen har lite mer tid på sig att göra detta.

I boken *Mäns föräldraskap* av Plantin & Månsson säger flera av männen de har intervjuat att föräldraskap inte är något man direkt går och tänker på. Samtidigt är det nästan ingen av männen som tror att de aldrig skulle skaffa barn (Plantin & Månsson 1999).

Jag tar upp frågan om kvinnor har större barnlängtan än män i mina intervjuer och informanternas tankar kring detta presenterar jag senare. Jag har försökt att hitta siffror, statistik på hur det egentligen ser ut, är kvinnor mer benägna att få bli föräldrar än män? Men det var inte det lättaste och jag måste erkänna att jag inte hittat någon bra statistik på detta. Jag trodde att jag skulle kunna hitta svar i Marianne Wikmans avhandling, men där redovisas inga direkta siffror utan mer anledningarna till att välja att skaffa barn eller att avstå, dock är jag glad att hon har varit lika inriktad på männen som kvinnorna.

Jag beslutade mig för att göra en liten egen efterforskning, självklart kan man kalla den ovetenskaplig och jag är väl medveten om att den inte är representativ för hela Sveriges befolkning. Men detta gör ju dock inte att den inte är tänkvärd och kanske kan ge oss lite mer information. Nu ska jag berätta hur jag gick till väga och vad för slags resultat jag fick fram.

Jag valde att använda mig av en dejtingsajt på nätet som heter Match.com. Match är en av de större dejsajterna på nätet med 1.4 miljoner profiler med medlemmar i 240 länder. Match har funnits i Sverige sedan 2002. Man kan registrera en profil gratis men vill man göra mer än att titta på andra profiler eller bli tittad på som att kontakta varandra kostar det. Månadspriset ligger mellan 149 kronor till 279 kronor beroende på hur länge man väljer att vara med (www.match.com). Jag funderade även på den etiska aspekten och såg inget hinder att genomföra undersökningen då ingen som helst information om vem som tycker vad kommer fram. Det är även så att vem som helst kan gå in, skapa sig en profil och titta på andra profiler, vilket man är medveten om när man deltar på denna sajt. Jag sökte på de kriterier jag var ute efter, dessa var män och kvinnor som var singlar i åldrarna 25-35 och inte hade några barn. Jag sökte på dessa kriterier på män och kvinnor var för sig och de första 150 av varje noterade jag om de ville ha barn, inte ville ha barn eller inte visste.

Vad blev resultatet då?

Av 150 kvinnor så blev resultatet så här:

123 angav sig vilja ha barn, 3 ville inte ha barn och 24 visste inte.

Av 150 män så blev resultatet så här:

115 angav sig vilja ha barn, 1 ville inte ha barn och 34 visste inte.

I denna enkla ovetenskapliga undersökning var det alltså 8 fler kvinnor än män som ville ha barn, men det var dock 2 kvinnor mer som inte ville ha barn till skillnad från 1 man. Det var 10 fler män än kvinnor som inte visste. Detta tycker jag indikerar att det inte skiljer sig så

markant mellan könen. Sen, som sagt, är detta min egen lilla undersökning som inte inkluderar ett jätteantal människor. Det är även människor som har ett visst tryck på sig att presentera sig själva såsom de tror är bäst. Därför vill jag inte lägga för stor vikt vid denna undersökning vilket jag heller inte vill att ni gör. Kanske det dock är det ett bra sätt att väcka tanken hos er som läser att det inte är någon självklarhet att kvinnor längtar efter eller önskar barn i större utsträckning än män eller tvärt om.

Som jag skrev innan är detta ett forum där man presenteras sig själv och det vill man göra på ett så positivt sätt som möjligt, detta kan leda till att man inte är helt sanningsenlig eller undanhåller vissa saker. Kanske är det mer positivt att som man vara barnkär, som kvinna kanske man inte vill basunera ut att man vill ha barn för man tror att detta skrämmer män. Det kan finnas många aspekter som kan göra att svaren inte är 100 procent sanningsenliga och detta kan göra resultatet i studien svårtolkat.

3. Tidigare forskning

Jag blev förvånad när jag insåg att mansforskning till viss del var begränsad, framför allt när det gäller mäns känslor kring faderskap, delaktighet i föräldraskap, mäns tankar om att bli framtida fäder och hur faderskap påverkar mannens identitet. Kanske är det så att mannen alltid har varit normen och något självklart. Därav har man inte sett någon större anledning till att ta reda på mer. Flera av de forskare vars material jag tagit del av uttrycker en brist inom dessa forskningsområden vilket har gjort det viktigt för dem att utforska dessa ytterligare. Roger Klinth nämner i början av sin bok *Göra pappa med barn*, att det inte var lätt att hitta fäderna i forskning och historiskt material (Klinth 2002). Plantin & Månsson nämner att man har förbisett kopplingen mellan faderskap, mäns livsprojekt och identitetsbildning (Plantin & Månsson 1999).

Connell hävdar i sin bok *Maskuliniteter* att man målade upp den manliga könsrollen genom att använde sig av kvinnoforskning och då feministisk kritik av män istället för att använda ny forskning (Connell 2008)

Under de senaste åren har detta börjat ändra sig och det finns nu ett större intresse att forska kring män som fäder eller blivande fäder och deras känslor och tankar kring detta. Däremot har jag inte haft någon större lycka i att hitta forskning i just mitt ämne, mäns tankar kring ensamstående kvinnors val att inseminera. Kanske för att detta inte är något som är jätteutbrett och inget som påverkar samhället i någon större grad ännu. Jag har därför valt att ta del av lite olika forskning kring föräldraskap och då framförallt mäns föräldraskap.

3.1 Lars Plantin & Sven Axel Månsson

Mäns föräldraskap - om faderskap och manlighet i ett livsperspektiv 1999

Plantin och Månsson hade för avsikt att ta reda på mer kring hur män upplever föräldraskap och hur detta påverkar deras upplevelse av sig själva. Hur relationer och samhällsstruktur samspelar och skapar faderskapets innebörd och handlande. Man vill inte bara ta reda på hur dessa två faktorer påverkar utan man lägger även vikt vid hur partnern påverkar faderskapet. Man anser att partnern är den som har störst möjlighet att påverka faderskapet genom bekräftelse eller utmaning och därför var det viktigt att intervjua både mannen och kvinnan, men med fokus på mannen. Tidigare forskning talar för att hur man själv har blivit uppfostrad av sin pappa ofta avspeglar sig i hur man själv gör. Ibland kan dock en negativ bild av ens egen uppfostran leda till att man försöker åstadkomma en positiv motbild. Författarna anser

att det är många komponenter som påverkar självbilden, och i och med den även föräldraskapet, såsom relationer under uppväxten och livshändelser, ville man genomföra en studie där man använde sig av intervjuer som skulle utgå från livsberättelser. Man hade inte möjlighet att göra en longitudinell studie utan man valde att använda sig av tre grupper av män och kvinnor i tre olika stadier i livet.

Man intervjuade 30 par, 10 i varje grupp. Dessa tre grupper var indelade på detta sätt:

1. Från beslut till att bli förälder och det första året i barnets liv. Med syfte att ta reda på vad som händer med mäns identitetsarbete när det är flera nya faktorer som påverkar som att tvåsamhet blir tresamhet. Mäns egna tankar kring faderskap, såsom varför de väljer att bli fäder, hur de upplever det själva, hur de upplever omgivningens förväntan och hur de påverkas av allt detta.

2. Nästa grupp är föräldrar med barn mellan 5-7 år och här fokuserar man mest på hur männen hanterar konflikten mellan familjeliv och arbetsliv.

3. Här intervjuar man föräldrar med barn 13-16 år, och här har man möjlighet att se tillbaka på de tidigare perioderna och få en slags sammanfattning av hur man hanterat barnets utveckling. Hur ser man tillbaka på sitt föräldraskap? Man är även i en ny period som ställer nya krav på en som förälder med en mix eller ska jaga en balans av frihet och kontroll.

Historisk sett nämner Plantin och Månsson två stora händelser som påverkat synen på faderskapet. Ett, var den stora förändringen i och med industrialismens intåg vid sekelskiftet, då man från att ha varit fäder som varit delaktiga i hemmet visserligen stod för disciplin och det autoritära men blev mer frånvarande, varvid modern fick ta över medan männen jobbade och försörjde familjen. Två, på 60-talet då gamla roller började ifrågasättas genom att kvinnor kom ut i yrkeslivet och feministiska teorier tog fart. Fäderna skulle inte längre enbart vara försörjare utan även delaktiga föräldrar. Detta medförde att på 70-talet ändrades familjepolitiken för ett mer jämställt samhälle, exempelvis förändringar som att moderskapspenning bytte namn till föräldrapenning. Man nämner Charlott Hagströms forskning där hon har studerat pappornas del i faderskapet de senaste 30 åren. Hon säger att reportage och insändare i tidningen *Vi Föräldrar* av och angående pappor har ökat och speglar de svenska papporna som engagerade och delaktiga, men att de också speglar svårigheterna för männen i dagens samhälle då de både ska vara "macho och velourpappa" (Hagström 1995). Man nämner även två andra studier som visar på att när de svenska föräldrarna talar om jämlikhet och fördelning av arbetet i hemmet och den aktiva papparollen så låter det bra och man säger sig fördela arbetet könsneutralt. Men i praktiken ser det inte ut så utan det fortsätter vara individuellt och könsspecifikt (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997; Jalmert 1983, 1984).

Förändringen har skett relativt snabbt och i tanken har man anammat den, men till viss del har det varit svårt att tillämpa den i vardagen. "På 1960-talet var det t.ex. endast 1% av de svenska fäderna som matade, bytte eller klädde av eller på sina barn. I dag deltar 85% av männen i dessa aktiviteter. Mätt i tid är det dock fortfarande så att kvinnorna utför dubbelt så mycket av dessa sysslor" (Plantin & Månsson 1999 sida 26). Utredningen visar att detta kan bero på att de olika parterna har olika uppfattning om vad som menas med jämställdhet i det aktiva föräldraskapet. Männen ser mer till just barnet medan kvinnan inkluderar hushållsarbetet i föräldraskapet. Man ser till två förklaringsmodeller inom forskningen. Ett, där mannen är offer för det strukturella och har svårt att värja sig från det med, ansvar i yrkeslivet o.s.v. Två, att männen besitter makten och att det till viss del är bekvämt att kunna

dra nytta av detta och slippa göra de tråkiga delarna i föräldraskapet och bara njuta av det som är roligt. Plantin & Månsson väljer själv att se det som att det är flera komponenter som påverkar detta och att det är mer komplext än att se det på ena eller andra sättet. Därför ter det sig naturligt för de två forskarna att använda sig av teorier kring socialkonstruktivism i sin forskning.

Enligt socialkonstruktivismen är faderskap och manlighet något man inte kan se som förutbestämt utan skapas i samspel med övriga delar i livet så som genom olika relationer och strukturell och kulturell påverkan. Man påverkas inte bara av strukturella och kulturella komponenter utan också av sin historia och individuella faktorer.

Vad kommer man då fram till i denna studie?

Man inser att faderskapet kan se väldigt olika ut från man till man och att man även har olika syn på det inom ett förhållande. Tidigare forskning bekräftade att man formas av sin uppfostran och hur ens egna föräldrar varit, framförallt då pappan när det gäller män. I Plantin & Månssons forskning blev svaren uppdelade i tre grupper med ungefär lika många svar i varje grupp. Dessa grupper är de som ser den egne fadern som ideal, de som ser sin fader som direkt motbild och de som ser både positivt och negativt på sin faders uppfostringsmetoder och sätt att vara. Det är inte bara den egna uppfostran som formar faderskapet utan tidigare erfarenheter, relationer och materiella förutsättningar flätas samman med nutid och dåtid.

Männen säger ofta att det är viktigt att ha en säkrad grund innan man väljer att skaffa barn. Detta innefattar saker som inkomst, boende och personlig mognad. Detta är mycket tydligare aspekter i männens berättelser än kvinnornas. Männerna säger även att föräldraskap/familjebildande inte är något som man direkt går och tänker på, men samtidigt är de få som föreställer sig att dom aldrig skall skaffa barn. Uttrycken ”helare som person”, ”älskad för den man är” och ”tillgång till en annan sida av sig själv” är något som dessa män uttrycker i frågan hur faderskapet och barn har påverkat dem. Man känner sig tryggare som person, detta bekräftar även kvinnorna då de uttrycker att männen har blivit mjukare och mer harmoniska. Alla dessa egenskaper får även mannen att känna sig tryggare och mer bekväm i sitt yrkesliv.

De flesta par ser sig nöjda med fördelning av arbetet inom familj och hushåll, trots att det är ca hälften som har en fördelning som är ganska könstypisk och oflexibel. De säger själva att de är nöjda med denna fördelning, då andra saker i familjens struktur är viktigare. Man har valt att göra på det sättet för att det av olika anledningar passar just dem. I de relationer där parterna inte är nöjda har det ofta varit så att kärleksrelationen haltat. I takt med att intresset och känslorna svalnar för varandra, så minskar intresset för att förstå varandra och man har inte samma vilja att jämka. Det är inte ofta man känner dåligt samvete för hushålls- göromål som inte blir gjorda men däremot oroar man sig och har dåligt samvete för att man inte tycker tiden räcker till för barnet.

Som ni kan se är faderskapet något som är mångfacetterat och skapas genom en rad olika dynamiska processer som man utvecklar med tiden. Fäderna i denna forskning speglar mycket glädje och positiva aspekter av faderskapet, men faderskapet kan även medföra känslor av oro och otillräcklighet i vissa lägen.

3.2 Marianne Wikman

To Desire and choose aspect of women's and men's urge to have children: 1994

Marianne Wikman grundar sin forskning på att hon ser kroppen som en helhet och att det finns många anledningar till att önska eller inte önska barn. Varför kroppen säger nej fast man vill ha barn eller att man ibland funderar på abort när man efter att ha kämpat länge äntligen lyckats bli gravid. Kroppen gör inte alltid som hjärnan vill och tvärtom.

Wikman är gynekolog och psykoterapeut. I sitt dagliga arbete som gynekolog har hon ofta funderat över människors sätt att reagera eller agera kring graviditet. Hennes erfarenheter och intresse på detta område har lett fram till denna forskning. Jag valde att ha med denna forskning eftersom hon är lika intresserad av mäns som kvinnors tankar på detta område.

Hennes första steg i undersökningen var att genom enkätundersökningar vända sig till enskilda män och kvinnor i fertil ålder med frågor kring vad barn betydde för just dem. Hon vände sig även till par som väntade barn för att ställa samma fråga. Mellan de två olika grupperna av kvinnor var likheten slående, medan det mellan de två grupperna av män fanns en viss skillnad. De blivande fäderna såg mer fördelar med barn än de män som inte var blivande pappor.

Beträffande vad som var viktigast i frågan om barn och föräldraskap så placerade både män och kvinnor de båda begreppen ”*Existentiell tillfredställelse*” och ”*En begränsning av frihet*” i topp. Dock med den skillnad att kvinnorna angav ovanstående ordning medan männen angav motsatt rangordning. Männen satte alltså ”*En begränsning av frihet*” som viktigare än ”*Existentiell tillfredställelse*”. Ambivalensen i dessa svar är tydlig men absolut inget konstigt konstaterar Wikman, då det är väl känt inom psykologin att det är så tankar kring barn fungerar. Vi har en väldigt romantisk syn på barnafödandet och det glöms lätt av att det är en omvälvande livshändelse som både för med sig positiva och negativa tankar. Begränsad frihet behöver ju inte vara negativt menat utan mer ett konstaterande. Det är helt normalt att känna ambivalens mer oroande är att inte göra det anser Wikman.

I steg två av forskningen gav Wikman kroppen mer fokus då hon och forskare från Karolinska sjukhuset kollade blod och ett hormon som heter Gastrin. Man tror att Gastrin kanske kan påverka det psykosomatiska som i sin tur påverkar reproduktionen. Detta kunde man dock inte säkert fastställa utan ytterligare forskning. Hon undersökte 48 kvinnor under och efter deras graviditet och de fick även besvara enkäten. Tanken med att undersöka detta var att se om psykiska åkommor påverkar att man inte blir gravid och om det då hjälper med terapi. Wikman poängterar att det är viktigt att se till alla komponenter när man jobbar med människor.

Historisk sett så har att få barn eller ha barn inte varit något val som man styr över, utan man var mer ett offer för omständigheterna. Idag blir det mer och mer ett medvetet val. Enligt tidigare forskning så påverkar detta dock inte i högre grad upplevelsen för kvinnor. Antingen barnet hade tillkommit av en slump eller var ett medvetet val så delade de flesta kvinnorna en positiv uppfattning om att föda och leva med småbarn. Mäns syn på detta har inte forskats mycket i men Raphael-Leff (1991) anser att önskan att fortplanta sig inte är större hos kvinnor än hos män. Kvinnor kan däremot känna en större biologisk anknytning till barnet med tanke på att hon burit och fött det. Önskan att fortplanta sig är mer individuell från person till person än en könsfråga. Det finns många yttre förhållanden som påverkar detta, såsom samhälle,

kultur, uppväxt familj, social situation och mycket annat.

Intressanta slutsatser från Wikmans bok var att män utan barn, förutom att barn betydde existentiella tillfredsställelse, även såg att barn kunde påverka deras sociala liv positivt. Den gruppen anser även att en kärleksfull relation vanligtvis inte är fullständig innan man har ett barn tillsammans. Ett barn är en bekräftelse på kärlek och att bli pappa är en bekräftelse på mannens virilitet. De två grupperna män skilde sig till viss del då de blivande fäderna var mer positivt inställda till barn än den andra gruppen män. I de två olika grupperna av kvinnor skiljde sig inte resultaten utan de var överlag positivt inställda till barn. Både män och kvinnor ansåg sina egna föräldrar och deras sätt att uppfostra som bra och något som var acceptabelt för dem själva att använda sig av den dag de själva blir föräldrar.

3.3 Öystein Gullvåg Holter & Helene Aarseth Mäns livssammanhang: 1993

Jag är medveten om att denna forskning är till åren men har valt att ha med den trots detta, mest av den anledning att många av de andra studierna jag tagit del av som utförts under senare år hänvisar till och använder sig av den i sitt eget material. Gullvåg Holter & Aarseth är intresserade av att ta reda på hur det är att vara man idag. Hur har män utvecklats i jämförelse med kvinnor och har fadersrollen förändrats? Männerna har ofta en ledande position i samhället men har de kommit på efterkälken när det gäller hem och familj?

Man använder sig av tre olika historiska perioder i forskningen när det gäller att beskriva faderskapet, dessa tre är:

Förindustriell/Paternat

Den rådande manlighetsformen under paternatet var mer omsorgspräglad än fallet blev längre fram. Tukt, disciplin, ordning, omsorg och trygghet ingick i en enda relation. Fäderna var delaktiga i uppfostran och var delaktiga i barnens liv, inte likt dagens fäder, men de var närvarande. Hemmet var kärnan för produktion och liv.

Industriell/ Maskulinitet

Maskulinitet är patriarkatet i ett utvecklat industrisamhälle. Produktion och jobbet nivå var det viktiga och fädernas första och till viss del enda uppgift var att försörja familjen, vilket ledde till att de till viss del tappade föräldrarollen. Det var modern som stod för trygget och fostran i hemmet medan fadern jobbade borta från hemmet. Bilden av de olika könen förändras och man börjar tala om jämställdhet. Dock blir de två könen mer komplement till varandra vilket gör att åtskillnaden blir större då man blir fast i mer förutbestämda roller. För mannen handlar det mer om manlighet och att vara man än att vara fader och kvinnan blir fast i rollen som omsorgsgivare och den som är ansvarig för det emotionella. Det fanns två riktningar inom maskulinitet, den som lutade mer mot det hierarkiska och den mer demokratiska. Den demokratiska står för mer jämlika tankar, som ger grunden för androgynatet.

Postindustriell /Androgynatet

Är förknippat med informationssamhället och är en fas vi inte vet så mycket om ännu eftersom vi i långsam takt är på väg in i detta stadium. Androgynat innebär inte "könlöshet", utan en relativ utjämning av könsskillnaderna. Mer androgynat innebär att både män och kvinnor i högre grad än förr utvecklar förmågor och färdigheter som det andra könet mer

traditionellt haft monopol på. Vi har möjlighet att plocka delar både från de så kallade ”manliga” egenskaperna som de ”kvinnliga”, det är inte könet som styr utan personen.

Man har undersökt mäns syn på sina egna fäder. Så många som två tredjedelar var kritiska mot sina egna fäder och meningar som: ”jag känner honom inte”, ”jag känner honom som pappa men inte som person” eller ”han var otillgänglig eller aggressiv” var vanligt förekommande. Undersökningen kommer ju från 1993 och männen man intervjuade var medelålders, detta gör att deras fäder var den äldre skolans fäder och det kan vara en förklaring till att papporna inte var lika tillgängliga. Gullvåg Holter & Aarseth säger att många andra studier visar resultat på att fäders beteende speglar sönerns framtida beteende. Men ändå drar de slutsatsen att de män de intervjuar vill vara delaktiga i en familj, inte bara ha en familj. För att kunna utvecklas till en delaktig pappa så behöver männen ha haft en positiv bild av sin far eller mor eller båda, vanligtvis påverkas utvecklingen även av partnern man väljer att skaffa barn med. I vissa fall är även de negativa intrycken från den egna barndomen en generator som triggar en förändring till det bättre. Männens motiveringar varför de vill vara delaktiga pappor handlar om barnens behov av kontakt med sin far och männens behov av personlig utveckling. Männen är samstämmiga, att ha barn är lika med att få en bättre kontakt med sina egna känslor.

I deras tidigare forskning *Män i Norge 1988* ansåg 92% av de tillfrågade männen att pappan var lika viktig som mamman för barnet. Männen vill vara delaktiga i sina barns uppväxt. Att vara delaktig pappa är inte alltid så lätt då det är många gamla normer som måste ruckas på. Exempelvis är det inte alltid som mamman tillåter pappan att vara delaktig. Fadersrollen är i stor förändring och det är inte helt lätt för männen att förhålla sig till detta. Kvinnorna håller till viss del kvar vid sin position och detta gör att mannen i vissa fall känner sig mer som en ”hjälpreda” eller ”lekfarbror” än en far. Männen använder sig till viss del av bortvändhetsprincipen vilket innebär att man väljer att göra saker utanför hemmet istället för i hemmet. Mannen har ofta svårt att slappna av och finna sin naturliga plats i familjen och i gemenskapen med sitt barn hemmet ofta är kvinnodominerat. Det är alltså inte bara männen som måste jobba mot förändring utan även kvinnorna.

4. Teoretisk anknytning

4.1 Socialkonstruktivism

Jag har valt att använda mig av socialkonstruktivism då de ämnen och teman jag har valt att ta upp enligt mig är socialt konstruerade, hur vi lever och tänker kring familj, faderskap, maskulinitet är konstruerat av oss människor genom tid och rum. Det är vi som skapat och bestämt hur vi ska förhålla oss till dessa begrepp.

Vi tar mycket för givet runt omkring oss och tänker inte på varför vi gör vad vi gör och varför saker är som saker är. Det är inte ovanligt att vi använder oss av argument som att det är ett naturligt, biologiskt eller bara helt självklart handlande. Socialkonstruktivismen ställer sig frågande till detta och inom socialkonstruktivismen ser man att så gott som allt omkring oss skapas genom sociala konstruktioner. Det är vi människor som skapar förståelsen för olika företeelser omkring oss, detta gör vi t.ex. genom språk och handlingar i påverkan av samhällsstrukturer, kultur och livsförlopp. Vissa saker är norm i vår kultur men ses inte med blida ögon av någon från en annan kultur eller tvärtom och det visar på att våra handlingar inte sker på biologiska grunder utan sker för att vi skapat dem genom sociala handlingar (Barlebo Wenneberg 2001, Lindgren 2007). Tolkning av språk, kulturella skillnader och historia påverkar även hur saker förmedlas och tas emot, sociala konstruktioner skapas och

omskapas under tidens gång (Barlebo Wenneberg 2001). Makt och kunskap har också en påverkande faktor för hur man socialt konstruerar saker i samhället. De som har makten och kunskapen blir vanligtvis de som styr hur saker ska göras eller tolkas (Larsson & Lilja & Mannheimer2005). Därför är det viktigt man inte bara tar handlingar och processer för givet utan man funderar på varför det är så ” Detta är det mest fascinerande med Socialkonstruktivismen och kanske också dess främsta användningspotential. Vi kan använda synsättet till att ifrågasätta det som vi uppfattar som naturligt och självklart” (BarleboWenneberg 2001 sida 13).

Man kan använda sig av socialkonstruktivism för att få förståelse för dåtid och nutid och processen som lett till förändring. Socialkonstruktivismen behöver inte motsätta sig annan forskning utan man kan använda sig av den till att fördjupa förståelsen kring något (Larsson & Lilja & Mannheimer 2005).

I Goffmans dramaturgiska begrepp liknar han samhället vid en teaterscenen där samhället och människorna är skådespelare med olika roller. I detta perspektiv påverkas människornas handlingar av tid, plats, motspelare och åskådare, vilket är tankar som liknar socialkonstruktivismen (Lindgren 2007). Även i Foucaults teorier finns det socialkonstruktivistiska tankar, han nämner dem i samband med identitet, han menar att identitet är inget som är fast knutet till personen.” Identitet är helt enkelt bara olika sätt att tala om självet, och dessa sätt att prata kan variera med tid, plats och kultur” (Lindgren 2007 sida 188).

4.2 Maskulinitet

Robert Connell anser att maskulinitet och femininet skapas i relation till varandra, sociala processer och handlingar vilket formar personens könsidentitet. Man påverkas i många olika nivåer såsom individuellt, historiskt och strukturellt och det sker en ständig förändring med förhandling och omförhandling, detta kallar han ”Gender Project”(Connell 2008). Manlighet kan ses på många sätt och det gäller inte bara hur man ser på den utan även hur man förmedlar den och hur den uppfattas av mottagarna. Tid och rum har också en viktig del i hur man uppfattar, förmedlar och praktiserar en sak. Detta har sett ut på ett sätt 1850 och ser ut på ett annat sätt 2009. Idag uppfattar vi t.ex. säkert manlighet på ett helt annat sätt i Sverige än vad man gör i Indien (Lindgren 2007). I boken *Sociologi 2.0* räknar man upp socialpsykologen Nigel Edleys 3 huvudantaganden för detta forskningsfält:

1. Manlighet är en socialt konstruerad produkt snarare än att naturligt faktum.
2. Konstruktionerna produceras kollektivt.
3. Män är inte fria att konstruera sig själva som de vill. I viss mån är det deras kulturella historia som bestämmer vilka identiteter de är hänvisade till (författarens översättning”). (Lindgren 2007 sida101)

I Lindgrens bok *Sociologi 2.0* nämner man att enligt viss forskning är den gamla bilden av manlighet är hotad, men Giddens(1992/1995:103) Edley & Wetherell (1997:2) ser det inte på samma sätt, utan mer att bilden av manlighet förändras till något nytt då samhälle, sexualitet och tidigare sociala mönster förändras med tiden (Lindgren 2007).

4.3 Faderskap

Enligt socialkonstruktivismen är faderskap något man inte kan se som något förutbestämt utan något som skapas i samspel med övriga delar i livet. Synen på faderskap kan i Sverige idag skilja sig stort från synen på faderskap i ett annat land, beroende på annan samhällsstruktur,

kulturella företeelser, historia men även religion, relationer och den egna uppväxten (Plantin & Månsson 2001). Man kan även genom media få en överblick av hur faderskap ser ut i andra kulturer och i andra familjer och på så sätt reflektera och omförhandla sin egen roll som far (Bäck – Wiklund & Bergsten 1997). Exempelvis kan ens egen faders sätt att vara och uppfostra spegla av sig i hur man, som man, senare i livet uppfostrar sina egna barn (Gullvåg Holter & Aarseth 1993 / Plantin & Månsson 2001). Konstruktionen i Sverige med föräldraledighet som fördelas mellan både mamman och pappan gör det lättare för den svenska fadern att ta del av sitt barns liv. Även samhällsdiskursen gör det mer accepterat att vara en delaktig fader (Klinth 2002, Plantin & Månsson 2001, Lindgren 2007). Sexualitet och reproduktion är en stor del av ”genusprojektet” och i och med det kan faderskap ses som ett dynamisk projekt som påverkas av alla dessa komponenter (Connell 2008).

4.4 Familj

Även familjen kan ses som en social konstruktion som skapas i tid, rum, samhälle och strukturer (Johansson 2004). För människor finns en frihet att skapa sin egen familj och ge innebörd till vad begrepp som familj ska stå för (Bäck- Wiklund & Johansson 2003). Den dominerade uppfattningen av kärnfamilj är uppbyggd på bilden av en man och en kvinna och ett eller flera barn. Även om kärnfamiljen fortfarande innehar den dominerande positionen i samhället håller denna konstruktion på att förändras och det blir allt vanligare med olika varianter av familjekonstellationer (Johansson 2002).

Sverige anses vara det land som tagit största steget ifrån kärnfamiljen, ändå lever ca. 69 % av alla barn under 17 år i traditionella kärnfamiljer enligt SCB år 2002 (Bäck – Wiklund & Johansson 2003). Det finns många skilda uppfattningar om familjen. I början av 70-talet dödförklarades familjens traditionella roll och feminister uttryckte åsikter om att familjen ledde till könsförtryck och hindrade människor från att leva ett rikt liv. Men familjen är även en plats för gemenskap, närhet, omsorg och återhämtning (Bäck – Wiklund & Johansson 2003, Johansson 2002). Anthony Giddens säger att familjen bygger på romantiska illusioner som förutsätter kvinnans underordning, vilket blir svåra att bibehålla i dagens samhälle där strävan efter jämställdhet prioriteras. Detta gör att det är viktigt att man delar ett ömsesidigt behov av varandra och att det finns en hälsosam balans och ett utbyte mellan parterna. Så fort denna balans förändras hotas relationen. Giddens säger att det blir svårare att bibehålla en intim relation då förhållanden ej längre bygger på traditioner och att det kommer att leda till ökat antal skilsmässor, vilket även leder till ombildning av gamla familjer till nya familjer (Johansson 2002).

Castells (1997) tror att det är viktigt att man omförhandlar och skapar nya bilder av kärnfamiljen, där ansvarsfördelning och upplägg är mer anpassat till dagen samhälle. Han ser att det finns en risk för männen att bli exkluderade från familjelivet och bara stå kvar som en sexualpartner, då kvinnor har tagit plats på arbetsmarknaden och tagit del av försörjarrollen men fortfarande har störst ansvar för omsorgen inom familjen (Bäck – Wiklund & Johansson 2003). Maren Bak's studie visar att inte alla ensamstående mödrar tycker det är svårt och känner sig sårbara, utan att många av dessa kvinnor ser stora fördelar med att inte blanda in männen i sina liv (Johansson 2002). Så vad är då en familj? Bäck - Wiklund & Bergsten skriver i sin bok *Det moderna föräldraskapet* ”Det finns inte längre någon entydig innebörd i vad som karaktäriserar föräldraskap och familjeliv. Familjegemenskapen kan ha många former och innehåll” (Bäck – Wiklund & Bergsten 1997 sida 31). Thomas Johansson säger i sin bok *Bilder av självet* ”En ny tid kräver en ny familj och när samhället förändras kommer dessa förändringar att gripa in i en av samhällets minsta organisatoriska enheter - familjen” (Johansson 2002 sidan 133). Min egen sammanfattning av det jag läst är att kärnfamiljen

dominerar, men att det öppnas mer dörrar att skapa nya familjekonstellationer som kan se ut på en mängd olika sätt, kanske på lika många olika sätt som det finns familjer.

4.5 Individualisering

Jag har valt att studera närmare hur individualismen påverkar just familjebildandet, alltså hur det påverkar oss när vi väljer en partner och när vi skaffar barn. Både Johansson, Bäck – Wiklund & Bergsten tar upp aspekten individualism i samband med familj och barn. Individualitet är modernt, trots detta strävar många människor idag efter barn och familj som i viss meningen är antimodernt då man inte längre förblir helt fri att göra det man känner för, precis när man känner för det. Med barn och familj kommer ansvar som begränsar ens frihet. Det blir en paradox då barn samtidigt är en slags del av människans självförverkligande. Många av människans val går ut på att förankra sig själv i livet och hitta sin plats, detta kan man göra genom relationer och familj (Johansson 2002, Bäck – Wiklund & Bergsten 1997). Lagar, ökad jämställdhet, dagens bidrags- och stödsystem och ny teknik har även påverkat att det finns en större möjlighet till individualism, då dessa har gjort oss mera oberoende av varandra för att överleva. Det är även mer accepterat i dagens samhälle att leva på andra sätt än i den traditionella kärnfamiljen (Bäck – Wiklund & Johansson 2003, Knoll & Witt 2005). Ett tecken på detta är det ökande antalet ensamma mödrar. Det tar också ofta längre tid idag för människor att hitta en partner att binda sig med vilket gör att många unga lever ensamma längre. ”För personer under 35 år har andelen utan egen familj ökat med 6-7 procent under de senaste 15 åren” (Bäck – Wiklund & Johansson 2003 sida 30).

5. Metod

Jag vill göra en djupgående undersökning och exemplifiera snarare än generalisera. Därför har jag valt att göra en kvalitativ undersökning. Mitt syfte är att få en bild eller att förstå en annan människas upplevelser av just det område som jag valt att studera (Larsson 2005). I kvantitativ forskning är man mer intresserad av statistik och fokuserar ofta på ett större antal informanter medan man i kvalitativ forskning mer är ute efter att fördjupa sig i de enskilda fallen (Kvale 1997).

Jag har valt att använda mig av semistrukturerade intervjuer, med en semistrukturerad guide (se Bilaga 2) som ger större möjlighet till fri reflektion och eftertanke. Genom denna har jag försökt skapa en kreativ intervjumiljö, få möjlighet till spontanitet och en chans att ställa konstruktiva frågor (Svenning 2003). Sam Larsson pratar om att ”uppleva vad den andra upplever” eller ”se världen med den andres ögon”(Larsson 2005 sidan 92). Jag anser att detta är ett bra sätt att tänka, när man ska möta sina informanter.

Det är viktigt att vara påläst på ämnet men det är även viktigt att vara tydlig, intresserad, lyhörd och visa empati under intervjun då man som intervjuare är den som till största del påverkar om det blir en bra intervju eller inte (Kvale 1997). Detta är självklart viktigt i all form av forskning men jag anser att det är extra viktigt i enskilda intervjuer då informanterna är mer utlämnade.

Med tanke på att jag inte har någon stor förkunskap i ämnet och det inte finns någon direkt tidigare forskning inom området mäns tankar och känslor kring att kvinnor kan göra valet att skaffa barn på egenhand, kommer undersökningen att ha en induktiv ansats. Det induktiva förhållningssättet innebär att forskningen inte är uppbyggd på en tes utan går förutsättningslöst från verklighet till teori (Thurén 2007).

5.1 Förförståelse

Eftersom jag har bestämt mig för att undersöka hur män ser på föräldraskap och risken att bli exkluderade från det så är det svårt för mig att ha en egentlig förförståelse eftersom jag varken är man eller blivande pappa. Men som blivande mamma väcks många funderingar. Under mina år på Socionomprogrammet och framför allt efter min praktik på Socialtjänsten anser jag att jämställdheten ofta haltar på männens bekostnad när det handlar om barn och familj. Vi har en förutfattad mening om män och deras relation till barn och familj och den är inte alltid speciellt positiv. Därav växte ett intresse för att få tal del av männens tankar och känslor kring föräldraskap och barn. Jag har alltid varit positivt inställd till insemination av ensamstående kvinnor.

5.2 Urval och genomförande

Jag har intervjuat fem män i åldrarna 25-35 år. Det alla har gemensamt är att de inte har barn, i övrigt har jag försökt få en viss spridning beträffande yrke, utbildning, uppväxt och civilstånd. Med tanke på hur mycket tid jag haft på mig att genomföra denna uppsats och att jag gör den själv så hade jag av tidsskäl inte möjlighet att intervjua fler. Detta kan ju vara negativt men även positivt för i kvalitativ undersökning kan det vara en fördel att inte använda sig av allt för många informanter, detta för att det inte ska bli för svårt att göra en tolkning av intervjuerna. Det är även viktigt att kunna lägga tid på förberedelser och analys av intervjuerna (Kvale 1997).

När jag började fundera över min uppsats och hur jag skulle hitta informanter så var ett av mina kriterier att göra det lätt. Mina tankar gick ”hur ska jag på ett lätt och smidigt sätt finna informanter som kan ge mig den information jag behöver men ändå sådan information som inte färgas av mig utan av informantens tankar och känslor”. Kanske är detta kriterier som de flesta forskare arbetar efter. Jag har använt mig av snöbollsurval, ett icke slumpmässigt urval av personer där man via redan valda personer letar sig fram till andra personer som man tar med i urvalet (Larsson & Lilja & Mannheimer 2005) Detta gjorde jag genom att välja människor som jag känner men inte är så nära vän med att jag vet vad för slags tankar och åsikter de har i dessa frågor. Varje intervju tog ca 40 minuter. Fyra av dem utförde jag så att de spelades in på band och sedan transkriberade jag materialet ordagrant så fort som möjligt efter respektive intervjutillfälle. En av informanterna svarade skriftligt på frågorna då vi hade svårt att hitta en tid som passade. Jag har haft svårt att bedöma om detta har påverkat svaren till skillnad från de jag intervjuade själv. Jag har sett en viss skillnad men vet ej om detta beror på att informanten svarat själv eller om han helt enkelt har haft annorlunda svar. Som jag nämnde tidigare är jag själv gravid vad jag inte nämnde är att jag kommer att bli ensamstående vilket de flesta i min omgivning vet, Detta kan ha lett till att informanterna jag träffat har varit försiktigare i sina åsikter än den informant jag inte träffade personligen. Om det är så det kan jag inte säkert säga men det kan vara bra att beaktas nä man läser resultatet av intervjuerna.

Två av intervjuerna utfördes i mitt hem, en intervju skedde på informantens jobb och den fjärde intervjun utfördes i informantens hem. Jag ser inte att de olika miljöerna påverkar informanternas svar, det viktiga var att vi fick sitta ostört och att informanterna fick svara i lugn och ro.

Samtliga informanter fick, före intervjun, information om syfte och grundfrågeställningar (se *bilaga 1*).

Före varje intervju fick deltagarna också möjlighet att ytterligare en gång ta del av samtliga frågeställningar. Responsen på detta var positiv då flera av informanterna uppgav att dessa frågor inte var något man gick och fundera på till vardags och att det därför var en fördel att få en ytterligare möjlighet att tänka igenom hur man egentligen såg på frågorna. Efter intervjuerna uppgav informanterna att det var intressanta frågeställningar som krävde en hel del eftertanke och ledde till många ytterligare tankar.

5.3 Analysmodell

Hermeneutiken utgår från tolkning som analysredskap. Den söker inga sanningar i kausal bemärkelse utan strävar istället efter att ge förståelse för olika slags fenomen. Jag ämnar lyfta fram informanternas tankar kring detta ämne för att få en uppfattning om hur män idag ser på att allt fler ensamstående kvinnor väljer att inseminera men även om hur de tror samhället har påverkats av utvecklingen mot jämställdhet och individualism. Den hermeneutiska spiralen innebär ett ständigt utbyte mellan helheten och delarna (Thurén 2007). Jag tänker att informanternas tankar är en liten del av helheten som är samhället i stort. Genom mina intervjuer har jag fått en bild av informanternas tankar som jag sedan har valt att dela upp i teman, de fyra teman som ni redan bekantat er med, är mina fyra frågeställningar.

Först kommer jag att göra en kort presentation av mina informanter, för att ni ska få en bild av vilka jag intervjuat. Som jag nämnt under etiska aspekter kommer jag, för att bibehålla deras anonymitet, inte att använda vare sig deras namn eller fingerade namn. Under varje tema/frågeställning kommer jag först att presentera en sammanfattning av resultaten från mina intervjuer och därefter kommer jag att göra en analys med hjälp av tidigare forskning och litteratur som jag använt mig av tidigare i min studie. Jag kommer även att analysera mitt resultat av intervjuerna med hjälp av Socialkonstruktivistisk teori och begreppen maskulinitet, faderskap, familj och individualism. Jag har valt att låta varje analys komma direkt efter respektive frågeställning.

5.4 Validitet och Reliabilitet

Validitet innebär att man som forskare verkligen undersöker det man har tänkt undersöka (Thurén 2007). Syfte och frågeställning skall vara styrande för undersökningen. Jag hade för avsikt att undersöka mäns tankar kring att det i Sverige idag är fler och fler kvinnor som väljer att skaffa barn på egen hand via insemination. Detta anser jag att jag lyckats med. I mina intervjuer har jag fått en bild av hur de män jag intervjuat tänker kring kvinnor som väljer att inseminera på egen hand. Detta påverkar studiens validitet på ett positivt sätt. Dock har jag även till viss del fokuserat på andra aspekter som har intresserat mig. Dessa har funnits i mina huvudfrågeställningar såsom bland annat faderskap och familjebildande. Detta kan eventuellt påverka validiteten både positivt och negativt. Negativt genom att man då riskerar att tappa fokus på huvudtemat. Dock enligt min syn huvudsakligen positivt genom att de frågorna hjälper till att forma en bättre helhetsbild. På samma sätt ser jag på mitt urval av informanter och på att jag skickade ut frågorna i förväg till de jag skulle intervjuas.

När det gäller urvalet valde jag att använda mig av människor jag känner men inte mina nära vänner. Alla som jag intervjuade var positivt inställda till att ställa upp och jag känner att jag fick väldigt ärliga och uppriktiga svar vilket bör ha påverkat reliabiliteten positivt. Däremot tror jag att det finns en risk med att man intervjuar någon som man känner ytligt. Att man har gemensamma vänner kan oroa informanten för vad han vågar säga. Jag tror dock att jag lyckats vinna informanternas förtroende så att detta inte ska ha påverkat reliabiliteten i någon större grad. Jag har även uppfattningen att mina informanter tyckte det var stora och

intressanta frågeställningar, att de inte skämdes för sina svar och inte heller hade några problem att stå för dem. När det gäller att skicka ut frågor i förväg kan detta påverka svaren, men i det här fallet ansåg jag det nödvändigt då det är stora frågor som man kanske inte tänker på till vardags, så i detta fall tror jag det har en positiv inverkan på reliabiliteten.

Vidare kan begreppet validitet delas in i två delar; inre och yttre validitet. Inre validitet handlar om studiens uppbyggnad och den koppling författaren gjort mellan teori och empiri. Att man använder rätt mätinstrument och ställer sina frågor till rätt personer är ett tecken på att man har inre validitet. Den yttre validiteten beskriver studien som helhet och dess förankring i ett vidare resonemang. Yttre validitet handlar också om studiens grad av generaliserbarhet (Svenning 2003). Jag anser att studien har inre validitet då det finns koppling mellan syfte, teori och metod. Att jag har använt intervjuer som mätinstrument påverkar även den inre validiteten på ett positivt sätt då det har visat sig vara rätt verktyg för min undersökning. Jag har ställt mina frågor till den målgrupp jag har avsett att vända mig till och frågorna har återspeglat mitt syfte. Undersökningens yttre validitet är däremot låg då resultatet inte kan sägas ha värde eller generaliserbarhet för samhället i stort. Reliabilitet innebär att studiens resultat är tillförlitliga. Det ska inte finnas okontrollerade fel som påverka studiens gång. Reliabiliteten är god om två undersökningar med samma syfte och metod ger samma resultat. En förutsättning för detta är att populationens sammansättning och egenskaper ej har förändrats. Det är lättare att beskriva kvantitativa undersökningars reliabilitet. Där handlar det om generaliserbarhet, att populationen är statistisk representativ och att urvalet skett slumpmässigt. Kvalitativa undersökningar är mer exemplifierande än kvantitativa och där handlar reliabiliteten om att man har samlat in data och bearbetat dem på ett systematiskt och hederligt sätt (Svenning 2003).

Med tanke på att jag har få informanter är graden av reliabilitet låg. Den kan dock förstärkas av att jag under insamlandet av empirin har jobbat efter kriterierna för kvalitativ reliabilitet som nämns i stycket ovan.

5.5 Etiska aspekter

Något som Steinar Kvale säger i sin bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* har jag försökt att ha i åtanke under hela uppsatsprocessen: "Etiska avgöranden sker inte på något särskilt stadium av intervjuundersökningen utan aktualiseras under hela forskningsprocessen" (Steinar Kvale 1997 sida 105).

Min studie följer de fyra, etiska huvudkraven på forskning som Vetenskapsrådet anger:

- Informationskravet, *forskaren ska informera alla involverade om forskningens syfte.*
- Samtyckeskravet, *respondenterna har själva rätt att bestämma om de vill svara på en fråga eller inte eller om de vill delta överhuvudtaget.*
- Konfidentialitetskravet, *materialet förvaras så att obehöriga ej kommer åt det.*
- Nyttjandekravet, *insamlad empiri får endast användas i forskningssyfte*
(www.vr.se.)

Efter att ha tagit kontakt med de jag skulle intervjua skickade jag ut ett informationsbrev (se bilaga 1), *angående de etiska aspekterna som sekretess m.m.* Eftersom jag intervjuat människor som jag till viss del känner har jag försökt att tala om att jag lägger stor vikt vid att bibehålla anonymiteten eftersom vi har gemensamma vänner och informanterna ska kunna

känna sig fri att tala utan att oroa sig för att det de då säger ska föras vidare. Självklart är detta alltid viktigt vid forskning men här blir det ännu känsligare anser jag.

Brevet innehöll även syfte och frågeställningar för att informanten skulle kunna få en uppfattning om vad intervjun skulle handla om. Jag har även valt att inte namnge någon av informanterna varken med egna eller påhittade namn utan citaten sker utan namn för att göra det än svårare att härleda uttalanden till en specifik person.

6. Presentation av informanter

Jag har intervjuat fem män. Eftersom de är få och finns i min vänskapskrets har jag valt att inte göra någon närmare presentation för att de ska ha möjligheten till att vara så anonyma som möjligt. Jag kommer dock att berätta lite allmänt om denna grupp för att ni som läser ska få någon uppfattning om vilka jag intervjuat. Jag har försökt att få en viss spridning i åldrar, yrke, utbildning osv. vilket jag kommer att presentera här. Den yngsta var 25 år och den äldsta var 34 år, däremellan har vi en 29-åring och två 30-åringar. Alla är singlar utom en som är sambo och som jag nämnde tidigare har ingen av dem barn. Alla har växt upp med sina föräldrar, två har inga syskon, två har ett syskon och en har fem syskon. Tre stycken är uppväxta i Sverige, en i Kina och en på Irland. Alla har jobb, tre har universitetsutbildning, två har gymnasieutbildning och en av dessa två har påbörjat universitetsutbildning men ej avslutat den. Jobben de har är Nattportier på hotell, Processoperatör på fabrik, Projektledare inom mässor och events, Maskinist till sjöss och System- och löneadministratör i Göteborgs hamn.

Detta var en kort presentation av mina informanter för att ni ska få en bild av vilka jag intervjuat. Jag är relativt nöjd med min spridning vad det gäller åldrar, yrke och även härkomst. Däremot skulle jag ha kunnat intervjuva någon som kommer från en splittrad familj. Detta kunde ha varit intressant med tanke på deras syn på familj och om den i så fall hade sett annorlunda ut. Jag skulle även ha kunnat intervjuva någon som var arbetslös och kanske någon mer som levde i förhållande för att få en bättre spridning.

6.1 Resultat och analys av intervjuerna

Hur ser män på familjebildande och föräldraskap?

Resultat:

Informanterna börjar med att säga att deras bild av en familj är en kärnfamilj [man och kvinna och barn], en säger att det är två personer eller fler utan att nämna kön. De utvecklar sedan svaret med att en familj egentligen kan se ut på många sätt. Heterosexuella och homosexuella med eller utan barn, vänner som uppfostrar barn tillsammans och även de sammansatta familjekonstellationer som uppstår ur tidigare förhållanden.

”Två personer eller mer som lever ihop”

”Det ploppar upp olika bilder, det är ju inte bara en bild”

”Ja det är väl det klassiska mamma, pappa och barn det är väl det man associerar till”

Tre stycken vill gärna ha familj i framtiden, en svarar kanske och en säger att han har valt att prioritera andra intressen istället för familj och att han inte tror att han skulle uppskatta familjelivet så mycket. De som svarat att de gärna vill ha en familj i framtiden säger även att de vill bli pappor i framtiden. Alla skulle, om de hade eller skaffade familj, vilja att den bestod av dem själv, en partner och några barn.

”Jag skulle vilja att det var vi [han och flickvännen] att det var fler än oss, våra egna barn eller adopterade spelar ingen roll”

”En tjej gärna då det ju kan vara bra och några barn”

Tre stycken säger att de skulle kunna tänka sig att bli del av en familj där det redan finns barn. En att han kanske skulle vara lite försiktig innan han tog det steget men känns det rätt så är det inga problem. De som tycker barn från tidigare förhållande inte är något problem säger att de gärna vill ha egna barn också. En säger att det måste vara hans egna barn och en att han kan tänka sig att adoptera.

”Däremot skall jag inte sticka under stolen med att det även hade varit kul med biologiska barn. Att skaffa biologiska barn gör att man kan få vara en del av barnets hela uppväxt från graviditet till födsel och sen vidare i livet”

På frågan vad det skulle innebära att bli pappa svarar de att de skulle få ändra sina nuvarande liv till att fokuseras mera på barnet. En nämner att han skulle få något seriöst att hänga upp livet på och en annan säger att han skulle få ett nytt sätt att se på saker och ting. De egna papporna nämns av några när de funderar över faderskap, som positiva förebilder. De talar om att vara en tillgänglig, stöttande, ärlig och delaktig pappa och även den tilltänkta partnern nämns. De ser barn som en stor upplevelse att dela med någon.

”Jag tror jag skulle vara en bra pappa, min pappa var bra och det är därifrån man lär sig hur man ska uppfostra sina barn”

”Jag skulle få ta och byta jobb för det första och sen ta och växa upp lite he, he, he”

”Jag skulle vilja vara en stöttande pappa som finns där mycket”

Tre pratar om det biologiska band som finns mellan mamma och barn vilket man tror kanske inte uppstår lika naturligt mellan pappa och barn. En av dem säger att han tror mamman är viktigare. Barnet kan ha ”primary bound” med en av föräldrarna men det kan lika gärna vara pappan som mamman. Flera av informanterna talar om att de tror att båda föräldrarna är lika viktiga men att det kan finnas olika perioder i barnets uppväxt då den ena parten är viktigare. Om man väljer att se familjen som helhet så kan det bli så under dessa perioder att den ena föräldern har mer fokus på barnet och den andra tar större ansvar för hem och försörjning o.s.v. Man tycker att som föräldrar har män och kvinnor samma funktion fast med vissa skillnader. Visst tar man på sig roller som påverkar barnet på olika sätt men det betyder inte att det måste vara bestämda könsroller, en man kan i ett förhållande ha samma funktion som en kvinna har i ett annat förhållande och detta är mer personbaserat än könsbaserat.

”Jag tror att det är mer grejen att täcka upp större delar på något sätt och att det kan se ut på olika sätt”

”Man måste se till den totala familjesituationen dvs. om barnet behöver mamman mer under en period så får pappan göra sådant som mamman inte hinner med och tvärt om”

Alla säger att de vill vara föräldralediga. Dock säger en att han inte skulle ta föräldraledigt då han beroende på sitt yrke ändå har mycket ledigt, han säger även att han ändå tycker att det är viktigast att mamman är hemma och att det inte alltid är enbart positivt att pappan är det. Han motiverar detta med att när barnet är litet har det närmare kontakt med mamman ändå. När man talar om rollfördelning säger man att den kan vara grundad på flera olika saker så som ekonomi, personliga behov, kunskap och önsknings inom respektive familj.

”Man får ju hjälpas åt pappan kan ju inte amma men annars får man ju hjälpas åt med det mesta, det är ju bådas barn”

”Jag tycker det är fantastiskt i Sverige, det är inte många länder i världen där föräldrar har en sådan möjlighet”

”Jag är beredd att slåss för föräldraledighet, även mot mamman ”

En svarar att faderskap och fertilitet är viktig för honom när han tänker på sig själv som man. De andra svarar att det inte är viktigt för dem. Samtliga tror att det kunde bli en viktig fråga om fertilitetsproblem drabbade just dem och en säger att man säkert kan påverkas undermedvetet, mer än vad man tror.

”Man behöver inte vara pappa för att vara man inte heller fertil men det finns nog där undermedvetet när t.ex. min bror förlorade sin ena testikel lyftes hela frågan kring fertilitet och manlighet, så visst påverkar det ”

”Faderskap blir förmodligen viktigare efter att man skaffat barn”

”Gissar att när man är i situationen att skaffa barn och märker att man har låg fertilitet, då blir frågan väldigt stor och viktig del för mig som man”

Analys

Enligt Johansson (2002) är det den traditionella kärnfamiljen som fortfarande idag dominerar och detta visar sig även i informanternas svar, då fyra av dem svarar det direkt. Men en svarar två personer och barn och de andra tillägger andra varianter på familjer vilket bekräftar att även kärnfamiljen som norm börjar förändras (Johansson 2002). Kärnfamiljen är inte bara den bild informanterna har utan även deras önskan när de ser på sig själva och familjebildande. Man nämner par med eller utan barn såväl heterosexuella som homosexuella, men ingen nämner ensamstående föräldrar med barn. Kanske är det så att man bara glömt dem men enligt statistiska centralbyrån utgör gruppen separerade med barn under 17 år 63% där barnet enbart bor hos den ena föräldern, 56 % enbart hos mammorna och 7% enbart hos papporna (www.scb.se). Jag vet inte om detta bara är en slump eller om det faktiskt är så att man lätt glömmer denna grupp vilket jag kan anse konstigt med tanke på att den är relativt stor.

Alla utom en vill ha barn i framtiden och för mig är det ännu ett tecken på att män är lika intresserade av barn och att få bli föräldrar. Med denna lilla grupp, som underlag, kan man inte göra några generaliseringar, men min egen lilla undersökning och den forskning jag har tagit del av i övrigt tyder på att det finns en längtan och ett engagemang även hos män. Det är en av informanterna som lite speciellt representerar dagens individualism där barn är antimodernt. Han varken ser sig själv som blivande far eller familjeman utan uppger att han

prioriterat annat och att han inte tror att han skulle uppskatta familjelivet. De andra fyra svarar att de skulle få ändra sitt nuvarande liv och fokusera mera på barnen än sig själva. De är beredda att ge upp en del av sin individualitet för någon annan. För dem är det viktigt att förankra sig själv och hitta en plats i tillvaron, vilket de kan tänka sig göra genom barn och familj (Johansson 2002, Bäck–Wiklund & Bergsten 1997).

Majoriteten av informanterna ser inga större problem i att bli en del av en redan befintlig familj. Detta bekräftas även av Statistiska centralbyrån i deras undersökning *Barn och deras familjer år 2000* som visar att det finns ca 134 000 män som bor med omyndiga styvbarn. 47 000 av dessa män har också egna barn (www.scb.se). De finns även en önskan att få egna barn, vilket kanske har att göra med den ”*Existentiella tillfredställelsen*” som männen i Wikmans forskning uttrycker. I Plantin & Månsson forskning beskriver männen saker som ”helare som person”, ”älskad för den man är” och ”tillgång till en annan sida av sig själv”, saker som kanske inte kommer lika naturligt med styvbarn (Wikman 1994, Plantin & Månsson 1999).

Två nämner sina egna fäder som ett ideal av faderskap och vill gärna bli som dem den dag de blir pappor. Det är inte ovanligt att man refererar till sina egna föräldrar och sin egen uppväxt. Dock inte alltid i positiv bemärkelse utan man kan även se sina föräldrar som en motbild, som visar hur man inte vill göra. Kanske hamnar de flesta någonstans mitt emellan där man plockar delar och utvecklar nya sätt i samverkan med sin partner. Partnern sägs var en av dem som påverkar mest genom bekräftelse och utmaning (Plantin & Månsson 1999, Gullvåg Holter & Aarseth 1993)

Raphel-Leff (1991) kan se att den biologiska anknytningen i viss grad kan vara större för kvinnan än för mannen då hon burit och fött barnet. Mannen får lära känna barnet först efter att det är fött. Två av informanterna säger att en kontakt inte uppstår lika naturligt men att detta inte behöver betyda att man är mindre viktig (Wikman 1994).

En av informanterna tror att mamman är viktigare för barnet, de andra tror att mamman och pappan har samma betydelse för barnet men att man kan ha olika funktioner. Dessa funktioner kan variera med barnets ålder, olika stadier i föräldrarnas liv och de olika roller man har i familjen. Detta är alltså en social konstruktion där den enskilda familjen skapar sitt eget sätt att hantera sitt liv. Detta påverkas av olika förhållanden såsom, barnets ålder, hur man samarbetar kring barnet men även hur man påverkas av samhällsstruktur såsom föräldraledighet och arbetsliv (BarleboWenneberg 2001, Lindgren 2007). Jag tolkar det så att man skapar sin egen betydelse. Är man en delaktig och ansvarstagande förälder är det inget som säger att någon av de två föräldrarna är viktigare än den andre. Är man ensam får man själv täcka upp allt och är då den viktigaste personen. Är man två kan man dela på ansvaret och gör man detta så är man lika viktiga. I *Män i Norge 1988* ansåg 92 % av de tillfrågade männen att pappan var lika viktig som mamman för barnet (Gullvåg Holter & Aarseth 1993)

När det gäller ansvarsfördelning i hemmet talas det om att man ska hjälpas åt. Ansvarsfördelningen ser dock olika ut i olika familjer. Man skapa ofta en egen modell som fungerar just för den egna familjen. Man nämner i Plantin & Månssons bok *Mäns föräldraskap*, att trots att hälften har en väldigt könstypisk och oflexibel fördelning så är de flesta par nöjda med ansvarsfördelningen. Anledningen till detta är att man säger sig fritt ha valt det som passar var och en bäst (Plantin & Månsson 1999). Graden av reliabilitet hos mina informanters svar, på detta område, är svår att bedöma, då detta är män utan barn och de har inte tagit del av en familjesituation som inkluderar barn och majoriteten bor själva.

Det är inte heller ovanligt att när svenska föräldrar pratar om arbetet i hemmet och den aktiva föräldrarollen har de en tendens att måla med vackra ord om hur man fördelar arbetet könsneutral, men så ser det inte riktigt ut i praktiken (Bäck-Wiklund & Bergsten, 1997; Jalmert 1983, 1984).”På 1960-talet var det t.ex. endast 1% av de svenska fäderna som matade, bytte eller klädde av eller på sina barn. I dag deltar 85% av männen i dessa aktiviteter. Mätt i tid är det dock fortfarande så att kvinnorna utför dubbelt så mycket av dessa sysslor (Plantin & Månsson 1999 sida 26). En intressant tanke är att man även har väldigt olika syn på vad jämställdhet inom föräldraskapet innebär. Männen har en tendens att se till umgänget och vården av barnen medan kvinnan inkluderar även hushållsarbetet (Plantin & Månsson 1999).

Förhoppningsvis är informanternas svar en genuin tanke som dom kommer att leva efter den dagen de blir familjefäder, men enligt forskningen så kan man inte vara säker på att ord och handling betyder samma sak och så länge vi tolkar arbetet kring en familj på olika sätt blir det nog svårt att fördela uppgifterna rättvist. Det är idag helt naturligt att de flesta pappor vill vara hemma med sina barn. 85 % av pappor idag utnyttjar föräldraledigheten men oftast bara 1 -2 månader, pappor tar idag ut 20,6 % av föräldrapenningdagarna och man tror att det minst kommer att dröja 14 år till innan fördelningen ligger på 40/60 (www.viforaldrar.se). En av informanterna säger att han är beredd att kämpa för att få vara föräldraledig och detta inkluderar även att ta strid mot mamman om det behövs. I forskningen *Mäns livssammanhang* uttryckte nästan tre fjärdedelar av de män som deltog att de själva var tvungna att ta initiativ till att vara föräldralediga (Gullvåg Holter & Aarseth 1993)

Connell (2008) pratar om ”genusprojektet” vilket innebär att maskulinitet och femininitet skapas i relation till varandra. Manlighet skapas alltså i relation till kvinnlighet och påverkas av hur människor ser, uppfattar och förmedlar manlighet och är beroende av kultur, samhällsstruktur och historia. Sexualitet och reproduktion som är en stor del av ”genusprojektet” påverkas av hur människor har konstruerat bilden av detta (Connell 2008, Lindgren 2007). En av informanterna säger att faderskap och fertilitet är viktigt för honom som man, de andra fyra svarade nej. Det kanske är så att i dagens Sverige så är det inget man naturligt förknippar med manlighet som man förmodligen gör mer i andra kulturer. Dessa fyra informanter tillägger dock att skulle de ställas inför problem med att reproducera skulle frågan lyftas för dem personligen och då spelar det med all säkerhet stor roll. Wikman(1994) visar att de blivande fäderna såg fler fördelar med barn och faderskap än de män som inte hade eller väntade barn.

Upplever män idag att det finns en risk för dem att bli exkluderade från familjebildande och faderskapet?

Resultat:

Två uppger att de varit oroliga för att inte träffa någon att dela livet med. En uppger att han oroade sig mer när han var yngre men att han nu inte är direkt orolig för att inte träffa någon. Två säger att de inte varit eller är oroliga för att inte träffa någon.

”Nej det har jag faktiskt inte varit, utan jag ser på det från andra hållet, jag ser det inte som en rättighet utan mer som en möjlighet. Om jag har lite tur kanske jag kan träffa någon att dela livet med, så jag ser det inte som en risk”

Tre har inte oroat sig för att inte få bli pappa någon gång, en av dem säger att det är viktigare att få träffa en partner att älska än att få barn. Två säger att de tänkt tanken. Den ene säger att

man får se det mer som en bonus och den andre säger att han inte skulle vilja bli pappa utan att vid det tillfället tro att han skulle dela livet med den blivande mamman.

”Att skaffa barn får inte vara något jag gör för att jag skall må bra som man, utan det måste vara barnets bästa som skall ligga i fokus”

”Man kan ju tänka – fasen man vill ju ändå hinna med att bli fars innan man dör”

Ingen ser risken att bli exkluderad från faderskap, som ett större problem. Men en säger att det kanske kan bli ett problem om tusen år. En tillägger att han verkligen inte hoppas det blir ett problem. En säger att barnet mår bra av att ha två vuxna och en säger att det kanske kan vara ett problem för den man som inte hittar någon partner men att han inte personligen ser det som ett problem.

”Nä jag är inte orolig för det ser det snarare som en möjlighet”

Analys:

Ingen av informanterna visar någon större oro. Visst har några av dem oroat sig någon gång över att inte hitta rätt partner eller att inte få bli pappa någon gång. Detta kan bero på att skaffa barn och familj är ett sätt att förankra sig själv i livet. Att hitta en plats där man hör till och känner sig trygg (Johansson 2002, Bäck–Wiklund & Bergsten 1997). Jag själv tror att många tar förgivet att man ska träffa någon och bilda familj. Kanske hade man också fått andra svar om informanterna hade varit äldre. Det är mer naturligt idag att man inte binder sig förrän man är äldre vilket har resulterat i att antalet ensamstående i samhället har ökat (Bäck–Wiklund, Johansson 2003). Vi har socialt konstruerat detta sätt att leva och det är ingen som tycker det är direkt konstigt utan det har blivit den nya samhällsnormen. Andra kulturer kan säkert titta på oss och undra varför vi gör som vi gör. I deras kultur kanske man gifter sig och skaffar barn i unga år och det är så det ser ut för dem (Lindgren 2007, Barlebo Wenneberg 2001). Utvecklingen som har skapats hittills, när det gäller att skaffa barn på egenhand via insemination ses inte som något hot, men som en av informanterna säger om 1000 år kanske det är ett problem.

Upplever män att de inte har samma rätt till valmöjlighet som kvinnorna har?

Resultat:

Informanterna tycker att ett enskilt föräldraskap genom insemination är en positiv möjlighet om det är genomtänkt och planerat. Samtliga tycker att det borde vara lagligt med insemination för ensamstående i Sverige. Man talar även om att man gärna skulle se att det fanns någon slags kontroll av att den ensamstående förälderns har förutsättningar att klara av föräldraskapet. De ansåg dock samtidigt att det var svårt med tanke på att det inte sker någon kontroll av föräldrars förmåga att ta hand om barn som kommer till utan insemination.

”Vill man ha barn så är det ju rätt att skaffa barn annars kanske man går hela livet och väntar på den rätte och plötsligt så har man varken man eller barn”

”Ja, varför inte, jag kan inte förstå varför det inte skulle vara det, om det är underbyggt av ett seriöst beslut så måste det vara tusen gånger bättre än två knarkare som slår sina påsar ihop”

Tre stycken ansåg att mannen inte hade möjlighet att påverka beslutet om att barnet skulle behållas eller inte, detta var helt upp till kvinnan. De säger även att dagens lagar ger dem

större chans att bli delaktiga i vårdsnaden av barnen. De två andra säger att de tror att kvinnan har större möjlighet att få vårdsnaden än män när det kommer till vårdsnadstvister, dock tillägger en av dem att det är en bild han fått genom media och vet inte säkert om det stämmer.

”Under graviditeten har man ju ingenting att säga till om överhuvudtaget”

”Av naturliga skäl kan ju kvinnan skaffa barn utan att mannen har något att säga till om”

”Jag vet inte om jag tror det handlar mer om att tar man sig tid och har man tid så måste man lyckas med den uppgiften att känna att man har rätt till barnet på samma sätt som mamman. Jag tror inte det är könsbundet utan det handlar om inställning och om man tar sig tid, det låter oansvarigt att lägga över det på någon annan och säga att man inte har rätt till sitt barn”

Analys:

Ingen av informanterna har något emot att ensamstående kvinnor kan göra insemination och de tycker det borde vara lagligt. Dock pratar de om någon slags kontroll av vem som skulle få göra det, men inser själva att det är svårt att ha en sådan. Här funderar jag lite på diskussionen jag förde angående rätten till barn tidigare i texten. Det fanns ju vissa kriterier för att få inseminera på Storkkliniken i Köpenhamn så som god fysisk och psykisk hälsa och man bedömer även kvinnorna genom samtal. Detta tillsammans med att det kostar pengar och innebär en procedur för att genomföra gör ju att man faktiskt har en större kontroll på dessa kvinnor och man blir tvungen som kvinna att noga tänka igenom sitt beslut (Nina Stork Storkklinken) Ingen nämner att de tycker det är orättvist att kvinnor har den här möjligheten. De nämner heller inte mannens alternativ att använda sig av surrogatmödrar eller få bli ensamma fäder på annat sätt. Kanske beror detta på att dessa män inte har oroat sig för barnlöshet och att jag inte heller tar upp surrogatmödrar och liknande exempel eftersom jag inte vill styra informanternas svar, utan vill se om denna tanke kommer upp ändå. Dock nämner en av informanterna alternativet med surrogatmödrar senare i intervjun. Några av männen talar om den maktlöshet de känner gentemot kvinnans rätt att behålla eller inte behålla ett barn, där tycker de att de inte har något att säga till om. Detta verkar vara något som de känner starkare för än min fråga angående insemination och det är ju inte så konstigt då man kan bli frivilligt eller ofrivilligt delaktig i ett barns liv trots att någon annan fattar alla beslut.

När det kommer till delaktighet och bestämmande över det redan existerande barnet så tror tre av dem att män idag har lika stor möjlighet i vårdsnadstvister som kvinnan har. Två tror däremot att kvinnan har större chans att få vårdsnaden. Gemensam vårdsnad behöver inte betyda att barnet bor halva tiden hos mamman och halva hos pappan. Det blir allt vanligare att man har gemensam vårdsnad men enligt Statistiska centralbyrån (2007) är det bara 28 % av barn under 17 år med separerade föräldrar som bor hos bägge föräldrarna lika mycket. Majoriteten bor hos mamman, om detta är ett tecken på att pappan har mindre laglig rätt eller om det beror på att mamman har varit mera delaktig från början och det därav blir det mest naturliga är svårt att svara på. Detta kan ha grundat sig i vår historia där mannen från början var den som stod för auktoritet och försörjning och kvinnan för omvårdnad.

Under de senaste 50-60 åren har männen, kvinnorna och samhället jobbat på att förändra detta så männen ska vara mer delaktiga i barnens omvårdnad. Trots att det har skett en stor

förändring så är det vanligtvis fortfarande kvinnorna som har huvudansvar för barn och hem (Gullvåg Holter & AArseths 1993, Klinth 2002, Plantin & Månsson 1999). Kanske är det samhället fel eller så behöver männen ta på sig mer ansvar för detta.

Varför tror män att kvinnor gör detta val och att det blir allt vanligare?

Resultat:

I frågan om varför kvinnor gör detta val fick jag ett flertal olika svar. Från att människan inte var skapad för att leva i fasta förhållanden, till att två hänvisar till att förr behövdes bara en karl som familjeförsörjare för att bilda familj, men idag har kvinnan större krav på män. Kvinnan kan ha träffat män som varit så otrygga att hon känner sig tryggare utan en man. En säger att det kan vara en form av självförverkligande att skaffa barn utan man.

”Man är mycket friare när man inte har någon annan att ta hänsyn till, att dela ett föräldraskap kräver att man kommer överens”

”Kvinnor behöver inte gilla män för att gilla barn”

”I vår tid finns det inga fel, utan det som känns rätt, är rätt. Det finns mindre moraliseringar i samhället idag och större acceptans än för 50 år sen”

”Man har större krav på oss män men vill ändå ha barn och då återstår det alternativet att skaffa barn själv”

Tre ansåg att det var mer individbaserat att ha en önskan om barn och att få bli förälder än att det var ett könsbundet beslut, men man talar om att kvinnans biologiska klocka kan påverka hennes beslut. Han som inte vill ha barn tillägger att det är så han tror det är men att det kanske är så för att han inte vill ha barn själv. Två tror att det känns viktigare för kvinnan, varav en dock säger att han själv gärna vill ha barn.

”Vi är alla människor, att dela in oss i två grupper är för generellt. Jag tror det finns kvinnor precis som män som inte är ett dugg intresserade av att skaffa barn och tvärt om”

”Det är väl snarare så att kvinnor när de börjar bli äldre känner att tiden börjar rinna ut medan vi kan leva på hoppet.”

”Många av mina manliga vänner händer det för, medan det mer är ett medvetet beslut från kvinnans sida”

De flesta informanterna tycker att jämställdheten har påverkat denna utveckling, då det är lättare idag att vara ensam mamma gentemot hur det var förr beträffande den ekonomiska och den sociala acceptansen. En ansåg att ordet jämställdhet var felaktigt eftersom män inte hade samma möjlighet att skaffa barn.

”När den ekonomiska situationen är sådan att man nödvändigtvis inte behöver en partner öppnar sig ju tillfället”

”Det är väl en rätt positiv grej att det inte är lika självklart att man behöver nöja sig med saker utan att man kan fatta egna beslut och tänka själv”

”Slutresultatet av detta skulle kunna bli att män betalar en surrogatmamma för att skaffa barn som ensamstående”

Samtliga ansåg att mansrollen var mer lättdefinierad förr och att den idag är mer odefinierbar. Ingen är dock emot jämställdhet utan talar både om en större delaktighet men även om osäkerhet i sin roll och risken att bli exkluderad.

”Många män har blivit osäkra på sin roll i dagens samhälle”

”Många män ställer sig nog frågan vad är det att vara man idag?”

”Om man kan göra valet att skaffa barn själv och lyckas, varför blanda in någon annan?”

Fyra stycken har svarat att de tror att det är svårare att leva i parrelationer idag. En säger att han inte tror det, men däremot är det inte nödvändigt att stanna i en relation idag så som det var förr. Flera nämner att det idag är viktigt med prylar, pengar och status vilket ofta kan påverka parrelationen på ett negativt sätt. Det är lika enkelt att byta partner som årsmodell på en bil.

”Om en relation varade en livstid för hundra år sen, så har det sjunkit till 15-20 år nu, man tycker helt enkelt att det är ok att byta livspartner efter några år när man tröttnat på varandra”

”Människor hade mindre krav för idag ska man ha ett ”Cribs” [program på MTV när man får se hur kändisar bor] hus, lycklig perfekt partner och kan man inte få det är man inte nöjd, människor är mer självvissa idag”

”Om man inte verkligen vet vad man vill är det nog väldigt lätt att tappa bort sig idag vilket jag tror många gör”

Analys:

På frågan om det blir vanligare bara för att kvinnor har en större barnlängtan så tror inte informanterna att det är den största anledningen, då majoriteten av dem inte tror att barnlängtan är könsbaserat utan mer personbaserat. Raphael-Leff (1991) bekräftar att önskan om barn inte skiljer sig mellan könen utan är mer individbaserad. Individens påverkas av strukturella, kulturella, historiska och individuella faktorer som gör att man vill eller inte vill skaffa barn (Wikman 1994, Plantin & Månsson 1999). Männens planerar gärna innan man bestämmer sig för att bli förälder. Man vill ha en bra grund att stå på vilket inkluderar sådant som inkomst, boende och personlig mognad. Detta är en mycket tydligare tendens än vad kvinnornas berättelser återspeglar i Plantin & Månssons bok *Mäns Föräldraskap*(199).

Här visar svaren till viss del att informanterna anser att parrelationer och familjekonstellationer är socialt konstruerade. Trots att man automatiskt svarar kärnfamilj, när man får frågan om vad man har för bild av en familj är det ingen självklarhet för informanterna att man ska leva så. Visst är kärnfamilj normen i vår kultur men förändring pågår ständigt och kommer att fortsätta i takt med att samhället och människorna förändras. En dag så kanske en helt annan familjekonstellation är norm (Barlebo Wenneberg 2001, Lindgren 2007). Jämställdheten påverkar också utvecklingen. Samhället jobbar på att kvinnor och män ska stå på samma nivå när det gäller arbetslivet. Idag är inte kvinnorna beroende av männen på samma sätt genom att man från 70-talets mitt började ändra familjepolitiken, inte bara för att göra kvinnan delaktig i arbetslivet utan även för att göra mannen delaktig i

familjelivet (Plantin & Månsson 1999). Tillsammans med ändrad familjepolitik och ett utökat bidrags- och stödsystem har det gett kvinnorna en möjlighet till större självständighet. Det har även blivit mer accepterat att leva på andra sätt än den traditionella kärnfamiljen, vilket även informanterna anser (Bäck–Wiklund & Johansson 2003, Knoll & Witt 2005). Maren Bak´s studie visar att inte alla ensamstående mödrar tycker att det är jobbigt att leva själv utan även i vissa fall ser stora fördelar med det (Johansson 2002). Detta kanske bekräftar det informanterna pratar om, såsom att man känner sig otrygg med män eller har större krav på män idag, vilket gör det till ett naturligt val att skaffa barn på egen hand.

Jämställdheten verkar även för en större möjlighet till individualism vilket visar sig i dagens samhälle då människor fokuserar mer på sig själv och det dröjer allt längre innan människor bildar familj och skaffar barn (Bäck–Wiklund & Johansson 2003). I vissa fall leder detta nog till att man missar familjebildandet som inkluderar barn, det blir försenat och eftersom män och kvinnor har olika tidsspektra kanske kvinnorna väljer att ordna den delen själv för att inte gå miste om sin chans att få bli mamma. Som informanterna säger är det troligtvis mycket svårare att leva i en parrelation idag. Kanske ska vi inte jämföra svårighetsgraden för det var säkert inte lätt alla gånger förr i tiden heller då det fanns andra krav på människor och även en väldigt fördömande moralsyn. Däremot är det väldigt lätt idag att bryta en parrelation jämfört med hur det var förr och detta är säkert på gott och ont. Både Giddens och Castell påpekar att för att kunna bibehålla varaktiga relationer och familjebildningar måste vi omförhandla och skapa nya bilder av vad det är vi vill ha och hur vi ska genomföra detta (Johansson 2002, Bäck–Wiklund & Johansson 2003). Vi får helt enkelt göra en ny socialkonstruktion som passar för oss i dagens samhälle och för vår egen familj, hur den familjen än ser ut

7. Slutdiskussion

7.1 Sammanfattning

För att återknyta till mitt syfte och mina frågeställningar. Informanterna ser inga större problem med att ensamstående kvinnor väljer att inseminera på egen hand, de tycker även att det skulle vara lagligt i Sverige. De ser däremot gärna att det är ett genomtänkt beslut där kvinnorna tar ansvar för sina handlingar och inte sätter barn till världen utan att kunna ta hand om dem. Informanterna ser heller inte att det finns någon risk att bli exkluderade, kanske möjligen för någon enskild person i något fall. Möjligtvis kommer det att se annorlunda ut i framtiden men då långt in i framtiden. Man ser det inte som att det är orättvist att kvinnorna har valmöjligheter som man själv inte har. Antingen upplever man det inte så eller så vill man inte prata om det. Exkluderingen de talar om handlar mer om den lilla möjligheten de upplever att de har när det gäller att påverka kvinnans beslut att behålla eller att inte behålla ett barn. Några ser även en viss vanmakt när det gäller vårdnadsfrågor då de tror att kvinnan har större möjligheter att vinna vårdnadstvister. Man kan sammanfatta det som att män är mer rädda för att bli exkluderade från sina egna barn än andra barn som inte har någon koppling till dem. Majoriteten av informanterna vill ha någon att dela sitt liv med och det gör de gärna i den traditionella kärnfamiljen dock är man inte helt låst vid detta utan ser andra möjligheter till familjesammansättningar. Man ser inget större hinder med barn från tidigare förhållande men vill gärna även ha egna biologiska barn.

Informanterna tror att det finns en rad olika anledningar till att kvinnor tar beslutet att skaffa barn på egen hand. Huvudtemat är att samhället ser annorlunda ut idag jämfört med förr, jämställdheten har ökat kvinnors möjlighet att klara sig, man döms inte för sitt handlande på

samma sätt och är friare att leva sitt liv. Men även att det idag är svårare att leva i parrelationer med tanke på våra höga krav på perfektion och vi nöjer oss inte lätt. Vi är inte tvungna att anpassa oss så varför göra det.

7.2 Reflektioner

Många tankar och reflektioner har flugit genom mitt huvud de senaste veckorna. Som till exempel hur hade det sett ut om jag intervjuat en annan grupp, kanske äldre barnlösa män, hade de sett annorlunda på saker då det kanske känns mer angeläget för dem? Är det så att män i 25-35 års ålder inte känner någon stress och tänker att man har mycket tid på sig som helst. Därför siktar de på att ordna alla praktiska saker, som utbildning, bostad, ekonomi m.m. innan de väljer att bli föräldrar. Det är troligtvis inte bara tidsaspekten som påverkar kvinnorna, en annan tanke är att det för dem är mer legitimt att prata om känslor som handlar om barnlängtan. En annan grupp män som hade varit intressant att intervjua hade varit män med barn, de hade säkert kunnat sätta sig in i hur det skulle vara att inte ha barn. Hur hade deras liv sett ut utan barn och vad hade de då gått miste om?

Ett annat intressant ämne är hur ambivalent samhället idag är å ena sidan ska vi vara individualistiska och å andra sidan ska vi binda oss och skaffa familj. Vi vill både ha kakan och äta upp den. Kvinnor strävar efter individualism och självständighet och vissa gör detta genom att skaffa barn på egenhand via insemination, att skaffa barn är till stor del motsatsen till individualism då man får ge upp stora delar av sig själv för att anpassa sig efter barnet. Man både strävar mot nya roller som självständig kvinna men ändå tillbaka till den moderliga omsorgen där man ger upp en del av sig själv för någon annan.

7.3 Vidare forskning

Att skaffa barn och att bli förälder är viktigt för många men det är ingen självklarhet för någon, därför är det ett intressant ämne att forska i. Idag är det tillåtet att inseminera för par men inte för ensamstående. Som ensamstående får man däremot adoptera, vad är skillnaden och hur ser samhället på det? Samhället hjälper ofrivilligt barnlösa par, men de ofrivilligt barnlösa singlar då? Insemination för ensamstående har det talats om i några år och som min studie visar är det inte omöjligt att göra det även om det inte är tillåtet i Sverige. Det har även talats en del i media, det senaste, om surrogatmödrar, kan det bli ett alternativ för män? Jag skulle tycka det var intressant att utveckla ämnet i min forskning både till en större grupp och med mer djupgående intervjuer, för det känns som jag bara skrapat lite på ytan. Varför ser det ut så här i dagens samhälle, blir vi mer individualistiska och tar saker för givet? Vilka begränsningar bör finnas? Hur påverkar det barnen? Vilket ansvar skall samhället ta? På detta område finns det många intressanta frågor som man skulle kunna vidareutveckla.

7.4 Avslutning

Det är både med lite vemod och en viss glädje jag avrundar denna studie, det har varit tuffa veckor men även väldigt lärorika. För varje ny sak jag tagit reda på har nya tankar väckts och jag har velat veta mer. Dagens samhälle är fantastiskt då vi har så många möjligheter att forma våra liv precis som det passar oss. Men ibland är det skrämmande och skenar iväg så att vi glömmer att glädjas för det lilla, för det vi har och för varandra. Jag vill uppmana alla att njuta mer av det vi har men även att ta ett större ansvar för våra nära och kära och värna om barnen och jämställdheten. Det är bara vi själva som kan göra det bästa av varje situation och forma det liv vi vill ha. Lycka till på livets resa!

Malin

8. Referenser

Böcker:

Barlebo Wenneberg S (2001). *Socialkonstruktivism*. Malmö: Liber

Bäck-Wiklund M & Bergsten B (1997). *Det moderna föräldraskapet*. Stockholm: Natur och kultur

Bäck- Wiklund M & Johansson T (2004) *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur & Kultur

Connell, R.W. (2008). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.

Dükle H (2004). *Uppdrag:pappa*. Uddevalla: Bonnier

Gullvåg Holter Ö och AArseths H(1993) *Mäns livssammanhang*. Stockholm: Bonnier utbildning

Johansson T (2002) *Bilder av självet*. Stockholm: Natur och Kultur

Johanssons T (2004). *Faderskapets omvandlingar*. Göteborg: Daidalos

Klinth R (2002). *Göra pappa med barn*. Umeå: Boréa bokförlag.

Kvale, S (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, S. Lilja, J. Mannheimer (red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lindgren S (2007). *Sociologi 2.0*. Malmö: Gleerups Utbildning

Plantin L i samarbete med Månsson A (1999) *Mäns föräldraskap*. Göteborgs universitet.

Svenning, C (2003). *Metodboken*. Eslöv: Lorentz förlag

Thurén, T (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber

Wikman M (1994). *To desire and to choose*. Umeå Universitet

Internetsidor

Dagens Nyheter

2004-05-21

www.dn.se/insidan/han-stottar-fader-som-vill-ta-ansvar-1.27182

050324

www.dn.se/insidan/fader-slass-for-ratten-till-sina-barn-1.669726

Effekt/ Fredrik Lindström

www.effekt.rb.se/skilsmassa2/Kronikor/Ingen_har_ratt_till_ett_barn/

www.dn.se/nyheter/politik/pekgul-vi-vill-infora-fler-pappamanader-1.543989

Femmis

www.femmis.se

Försäkringskassan

www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/barnbidrag/

GT/090301

<http://www.gt.se/ledare/1.1482996/ledare>

Mama/090305

www.mama.nu/**debatt**/forum/report-message.xml?message_id=19148 - 28k –

Match

<http://www.match.com>

Rfsu/090225

www.rfsu.se/090225__ensamstaende_kvinnor_far_inte_ratt_till_insemination_-_rfsu__socialutskottets_beslut_fegt.asp

Statistiska centralbyrån

http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_255870.aspx 2007

http://www.scb.se/statistik/BE/BE0701/2000I02/BE51ST0207_04.pdf 2000

Socialstyrelsen

www.sos.se/sosfs/2004_16/2004_16.htm

Storkliniken

www.storkliniken.dk

Vetenskapsrådet

www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000334/god_forskningssed_3.pdf

Vi Föräldrar 070415

www.viforaldrar.se/artiklar/2007/04/15/foraldraledig/index.xml 070415

Personer jag varit i kontakt med

Nina Stork Storkkliniken
Malena Kvarnström Femmis
Ida Hult Trendethnography AB

9. Bilagor

Bilaga 1

Brev till informanter

Hej!

2009-03-11

Jag heter Malin Davidsson och läser på socionomprogrammet på Göteborgs Universitet. Jag går sjätte terminen och har som uppgift att under våren skriva en C-uppsats. Min C – uppsats kommer att handla om hur män ser på att det idag är fler och fler kvinnor som på egenhand väljer att skaffa barn via insemination. Jag har valt detta ämne för att det inte är ovanligt att mäns tankar och åsikter när det gäller barn kommer i skymundan på många sätt i dagens samhälle vilket jag tycker är väldigt synd. Mina frågor kommer att kretsa kring dessa 4 huvudfrågeställningar

- Hur ser män på familjebildande och föräldraskap?
- Upplever män idag att det finns en risk för dem att bli exkluderade från familjebildande och faderskap?
- Upplever män att de inte har samma rätt till valmöjlighet som kvinnor har?
- Varför tror män, att kvinnor gör valet att skaffa barn på egenhand via insemination och varför blir det allt vanligare?

Varför jag valt att nämna dessa huvudfrågeställningar i detta brev är för att du ska ha möjlighet att fundera lite kring dessa och även vara förberedd på vilka slags ämnen jag tänker ta upp.

Jag är oerhört tacksam att Du vill medverka i min studie. Din medverkan är frivillig och Du kan därför när som helst dra dig ur. Jag följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilket innebär; Information som kommer fram genom intervjuerna kommer endast att användas till min uppsats och uppgifter kring ditt namn, adress samt övriga uppgifter som kan härleda dig som person kommer inte att användas i uppsatsen. För att underlätta min analys av intervjun kommer jag med Ditt samtycke att använda bandspelare under intervjun. Skulle det vara något under intervjun som du inte vill svara på är detta helt okey och det är bara att tala om det i så fall.

Min C-uppsats beräknas att vara färdig i slutet av april början av maj månad och vid intresse skickar jag gärna över, via mail eller post ett färdigt exemplar.

Om Du har några frågor eller funderingar kan du kontakta mig på:

Email: malin@inpema.se eller telefon: 0703-038960

Med vänliga hälsningar Malin

Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrund

- Ålder
- Utbildning
- Yrke
- Civilstånd
- Hur ser din uppväxt familj ut (sammanboendeföräldrar, syskon)

Hur ser män på familjebildande och föräldraskap?

1. Hur ser en familj ut enligt dig?
2. Är familj något du vill ha?
3. Om du hade en familj eller skaffar en familj hur skulle du vilja att den såg ut?
4. Är det en önskan hos dig att någon gång i framtiden få bli pappa?
5. Är det viktigt för dig att det är dina biologiska barn eller kan du tänka dig att bli medlem av en familj där det redan finns barn?
6. Vad skulle det innebära för dig att få vara pappa, både för dig som person och även hur du skulle vilja vara som pappa?
7. Är pappan lika viktig för barnet som mamman?
8. Har män o kvinnor har samma funktion som föräldrar eller inte?
9. Hur ser du på din delaktighet i föräldraskapet, skulle du vilja vara föräldraledig, och hur ser du på ansvarsfördelning i en familj mellan man och kvinna?
10. Är faderskap respektive fertilitet en viktig del för sig när du tänker på dig som man?

Upplever män idag att det finns en risk för dem att bli exkluderade från familjebildande och faderskap?

11. Har du någon gång varit orolig att du inte ska träffa någon att dela ditt liv med?
12. Har du någon gång varit orolig för att du inte ska få bli pappa?
13. Tror du att ökningen av ensamstående mammor som väljer insemination kommer öka och kommer det bli ett problem för männen?

Upplever män att de inte har samma valmöjlighet som kvinnorna har?

14. Hur ser du på att kvinnor kan välja att skaffa barn själv via insemination?

15. Tycker du det ska vara lagligt att få inseminera när man är ensamstående?

16. Tycker eller tror du män har samma rätt kring barn som kvinnor?

Får män vara lika delaktiga i beslut kring barn och har män lika stor rätt att få vara pappor i dagens samhälle som kvinnor har?

Varför tror männen att kvinnor gör detta val och varför blir det allt vanligare?

17. Varför tror du kvinnor gör valet att på egenhand skaffa barn via insemination och varför blir det allt vanligare?

18. Tror du det är viktigare för kvinnor att få bli mammor än vad det är för män att bli pappor?

19. Tror du att det påverkar att kvinnorna blir mer jämställda med männen när de gör valet att skaffa barn på egenhand?

20. Tror du den ökade jämställdheten kan leda till andra konsekvenser som kan leda till att män blir exkluderade?

21. Samhället är idag väldigt individualistiskt, tror du att det påverkar, gör det att det blir svårare för oss att leva i parrelationer?

Är det något du vill tillägga?

Då vill jag tacka för intervjun.

